

 STOWARZYSZENIE
ESWIP

ISSN 1427-5856

pismo organizacji pozarządowych
województwa warmińsko-mazurskiego

pozarządowiec

marzec nr 3 (153) 2014 rok XVIII

**KONSULTACJE
SPOŁECZNE**
TWOJA
OPINIA BUDUJE
RZECZYWISTOŚĆ

KONSULTACJE JAKO FORMA PARTYCYPACJI // JAK TO DZIAŁA
W OLSZTYNIE? // GŁOS MŁODZIEŻY - DOZWOLONE DO
LAT 30 // O METODACH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH //
7 ZASAD PRAWIDŁOWEGO PROWADZENIA KONSULTACJI

OD REDAKCJI

W tym wydaniu przybliżamy Państwu tematykę konsultacji społecznych. Zwracamy uwagę na tę formę współdziałania obywateli w życiu publicznym. Jak pokazują przytoczone doświadczenia, społeczna aktywność mieszkańców kształtuje naszą rzeczywistość. Istotną rolę odgrywają tutaj sposoby przeprowadzania konsultacji, dostosowane do możliwości grup biorących w nich udział. Kluczem do sukcesu może okazać się forma, w jakiej zaprosimy obywateli do uczestniczenia w tym procesie.

Liczymy, że przybliżone w numerze praktyki staną się dla Państwa źródłem inspiracji.

*Życzę miłej lektury
red. Małgorzata Zajac*

pozarządowiec

PISMO INFORMACYJNE
ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH
WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Wydawca

Stowarzyszenie ESWIP
82-300 Elbląg, ul. Związku Jaszczurczego 17
tel./faks: 55 236 27 16, 55 235 33 88
e-mail: redakcja@eswip.pl

Redaktor naczelny

Arkadiusz Jachimowicz

Redaktor wydania

Małgorzata Zajac

Projekt okładki

Kuba Obi Strumiński

Skład komputerowy

Agencja Reklamowa Contact

Internetowe wydanie pisma dostępne na

www.eswip.pl

Wydanie jest bezpłatne.

Materiałów niezamówionych redakcja nie zwraca.
Zastrzegamy sobie prawo skracania tekstów i zmiany tytułów. Autorzy tekstów prezentują swoje własne opinie.
Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie

Konsultacje jako forma partycypacji 3
Na podstawie fragmentu publikacji „Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych”, której wydawcą jest Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT

W regionie

Jak to działa w Olsztynie? 4
Jarostaw Skórski
Głos młodzieży – dozwolone do lat 30 7
Monika Pabijańska
Polityka senioralna w województwie warmińsko-mazurskim 10
Anna Konecko, Ewelina Warnel

Dobre praktyki

Elbląski Kodeks Uczestnika Konsultacji Społecznych 13
Arkadiusz Jachimowicz
Elbląski Program na rzecz osób starszych 2014-2020 14
Rozmowa z Teresą Urban – Pełnomocnikiem Prezydenta ds. Seniorów
Rzeczpospolita Lokalna 2014 z perspektywy uczestnika 16
Dariusz Ignatowicz
Modelowa współpraca organizacji z samorządami 18
Dagmara Bielawska
Będzie kolejna edycja budżetu obywatelskiego w Elblągu 19
źródło: Urząd Miejski w Elblągu

Poradnik

O metodach konsultacji społecznych 20
Katarzyna Starzyk, Maria Klaman
7 zasad prawidłowego prowadzenia konsultacji 22
źródło: Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji – „Siedem Zasad Konsultacji”

Wydawnictwa i opracowania

Diagnoza partycypacyjna 24
Na podstawie publikacji „Quo vadis? O partycypacyjnej diagnozie lokalnej”, Agata Urbanik
Elbląg konsultuje niełatwo... 25
Arkadiusz Jachimowicz
Praktyczne zastosowanie badań społecznych dla rozwoju partycypacji publicznej. Wyciąg z badań 27
Beata Wachniewska-Mazurek

Jesteśmy członkiem Sieci Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT, Sieci Wspierania Rozwoju Lokalnego HEROLD oraz Federacji Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSA.

KONSULTACJE JAKO FORMA PARTYCYPACJI

Na podstawie fragmentu publikacji „Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych”, której wydawcą jest Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT

Partycypacja społeczna zakłada, że wszyscy obywatele mają prawo współuczestniczyć w życiu publicznym. Każdy głos powinien zostać wysłuchany, a struktury społeczne (zarówno organizacje pozarządowe, jak i władze samorządowe), powinny zwracać szczególną uwagę na potrzeby i oczekiwania różnych grup społecznych.

Partycypacja może przyjąć trzy podstawowe formy – informowanie, konsultowanie, współdecydowanie i współzarządzanie. Dzięki informowaniu mieszkańcy dowiadują się o podjętych decyzjach, które ich dotyczą. Może to się odbywać np. poprzez udostępnianie bieżących działań w Biuletynie Informacji Publicznej (forma bierna) czy przekazywanie wiadomości organizacjom lub mieszkańcom za pomocą dystrybucji materiałów, organizowania dla nich spotkań.

Konsultowanie, to proponowanie mieszkańcom np. kilku rozwiązań. Pojęcie konsultacji społecznych tłumaczy się zwykle jako proces, w którym członkowie danej społeczności lokalnej prezentują swoje opinie, dotyczące projektów określonych dokumentów publicznych – projektów działań itp. Inaczej mówiąc, konsultacje społeczne to zorganizowany sposób uzyskiwania przez administrację opinii oraz stanowisk od podmiotów (a więc osób i instytucji), których pośrednio lub bezpośrednio dotkną skutki proponowanych działań. Propozycje tych przedsięwzięć mogą być zawarte w projektach m.in. aktów prawnych, różnego rodzaju programów, strategii, ale także budżetów jednostek publicznych.

Trzeci, najwyższy poziom partycypacji polega na angażowaniu mieszkańców w proces współdecydowania, w zakresie identyfikowania kluczowych problemów, dotykających społeczność, budowanie optymalnych rozwiązań oraz wspólną realizację wybranych zadań.

Konsultacje społeczne powinny obejmować możliwie najszerszy zakres dokumentów i projektów działań. Organy administracji publicznej, realizując zadania własne we współpracy z organizacjami pozarządowymi, są zobowiązane wykorzystywać narzędzia konsultacji. Mówi o tym Ustawa o działalności

pożytku publicznego i o wolontariacie.

Wartość konsultacji wynika w znacznym stopniu z tego, iż są one częścią istotnego procesu budowania wiedzy na temat lokalnych problemów i możliwości ich rozwiązywania.

Różnorodne lokalne podmioty wnoszą swoje spojrzenie na określony problem.

CO KONSULTUJEMY?

Konsultacje społeczne powinny obejmować możliwie najszerszy zakres dokumentów i projektów działań. Od wielu lat konsultacje dotyczą różnego typu strategii, które tworzą władze samorządowe. W przypadku części z nich przeprowadzanie konsultacji jest nawet obowiązkowe, czyli wymagane przez prawo. Badania pokazują jednak, że największe zainteresowanie konsultacjami ma miejsce wówczas, gdy dotyczy lokalnych przedsięwzięć, które w sposób bezpośredni dotyczą mieszkańców. Przykładem może być próba zamknięcia lokalnego szpitala, domu kultury, czy połączenia placówki szkolnej z inną, zlokalizowania nowej drogi, zakładu pracy, miejsc do rekreacji itp.

Aby konsultacje społeczne były dobrze przygotowane i przeprowadzone, należy pamiętać, aby: były organizowane na jak najwcześniejszym etapie tworzenia nowych rozwiązań lub przepisów, czyli w fazie budowania koncepcji; nie były jedynie formalnym (odpowiadającym na zapisy odpowiednich przepisów) spełnieniem obowiązku; ich cel był jasno sformułowany; czas ich trwania był odpowiednio zaplanowany; zostały podsumowane, a ich uczestnicy dostali wyczerpującą informację zwrotną o przyjęciu lub odrzuceniu ich sugestii lub uwag. Konsultacje społeczne budują wzajemne zaufanie i zrozumienie przy realizacji działań lokalnych.

JAK KONSULTUJEMY?

Konsultacje społeczne można przeprowadzać za pomocą różnych metod, jak np. panele obywatelskie, sądy obywatelskie, grupy fokusowe. Wymagają one więcej energii i nakładów niż tradycyjne formy, ale dostarczają wielu korzyści, które przekładają się na lepszą jakość lokalnych działań. Sądy obywatelskie skupiają wyselekcjonowanych obywateli, którzy wydają werdykt w zakresie rozwiązania określonych problemów. Nim padnie ich werdykt, przepytują „świadków-ekspertów”. Zapoznają się w ten sposób z określonym zakresem wiedzy na dany temat. Przeprowadzają także analizy różnych podejść do danego problemu. Równie złożoną formą są panele obywatelskie. Do udziału w nich wybiera się grupy obywateli, adekwatne do całego zróżnicowania środowiskowego lokalnej społeczności (wiek, płeć, przedziały dochodów itp.), które regularnie biorą udział w badaniach opinii społecznej, wyrażają zdanie na kluczowe dla danej społeczności zagadnienia. Pewną trudność może stanowić wyselekcjonowanie stosunkowo dużej grupy, przynajmniej kilkuset osób, jednak należy też pamiętać, że badania można przeprowadzić w różny sposób – nie tylko poprzez kwestionariusz, ale także telefonicznie.

Do dobrych pomysłów należy także zorganizowanie grup fokusowych. Dzięki nim możemy uzyskać wiele pogłębionych poglądów na tematy, które uznajemy za kluczowe dla społeczności lokalnej. Grupy są w tym przypadku względnie małe (do ok. 10 osób): aby dać wszystkim możliwość pełnych wypowiedzi, zagadnienia muszą być sprecyzowane. Można organizować kilka grup skupiających się na tym samym zagadnieniu. Dyskusje w grupie są modelowane. Powyższe badanie towarzyszy często ilościowym badaniom sondażo-

wym przeprowadzonym w społeczności.

Czasami władza samorządowa powinna odwołać się do badań lokalnej opinii publicznej, aby poznać bardziej reprezentatywne stanowiska obywateli. Przygotowywany jest wówczas kwestionariusz, wybierana metoda docierania do mieszkańców (np. pocztą, poprzez rozmowy na ulicy, w domach mieszkańców). Czasami najlepiej, gdy przynajmniej część przygotowań bierze na siebie profesjonalna firma badawcza.

Użyteczną formą badania jest po-

nadto sondaż konsumencki. Jego celem może być poznanie opinii obywateli, dotyczących jakości lokalnych usług rynku pracy (np. skuteczność szkoleń) czy jakości usług w zakresie wsparcia dotyczącego integracji społecznej.

Jednostki samorządu terytorialnego mają obowiązek posiadania przepisów szczegółowo regulujących sposób konsultowania z organizacjami pozarządowymi aktów prawa miejscowego w dziedzinach, dotyczących działalności statutowej tych organizacji. Wymaga tego Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003

roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W rezultacie lokalna społeczność może zdobywać komplementarną wiedzę o tym, czy projekty lokalnych działań mają szansę poprawić daną sytuację, czy rozwiążą problemy, czy nie. Organizacje pozarządowe mają często wiele kompetencji w różnych politykach. Gdy uczestniczą w konsultacjach, samorząd może poszerzyć swoją wiedzę, może lepiej dopasować swoje projekty do wymogów rzeczywistości. ■

JAK TO DZIAŁA W OLSZTYNIE?

Jarosław Skórski

Olsztyński Budżet Obywatelski był pierwszym na taką skalę działaniem w krainie tysiąca jezior. Pierwszym o takiej skali, pierwszym z takim zaangażowaniem mieszkańców Olsztyna i pierwszym, który pozwolił im na kontakt z realną partycypacją.

Starania o wprowadzenie w Olsztynie budżetu partycypacyjnego czynione były od kilku lat. Wnioski i zapytania wysyłała do prezydenta miasta m.in. Rada Organizacji Pozarządowych Miasta Olsztyna. I tym razem kropli udało się wydrążyć skałę.

TAK TO SIĘ ZACZEŁO

W ogłoszonej na początku 2013 roku kolejnej edycji akcji „Masz Głos Masz Wybór”, prowadzonej od 2002

roku przez Fundację im. Stefana Batoro, jako jedno z zadań do realizacji zaproponowano właśnie budżet obywatelski. Grupa nieformalna SWAO Zatorze i Związek Stowarzyszeń Razem w Olsztynie zgłosiły się w kwietniu do tego zadania. Rozpoczęły się rozmowy z administracją samorządową gminy Olsztyn. Ich klimat od samego początku był dość przyjazny. Warto wspomnieć, że wcześniejsze starania grupy olsztyńskich społeczników – Komitetu Obywatelskiej Inicjatywy Uchwałodawczej, zakończyły się sukcesem i jednomyślną zgodą Rady Miasta na wprowadzenie do statutu Olsztyna prawa 150 mieszkańców do składania własnych projektów uchwał. Rozmawialiśmy więc ze świadomością, iż konstruktywne inicjatywy społeczne mają w naszym mieście duże szanse na realizację.

Zgoda na wspólne działanie, którego efektem miało być wprowadzenie w Olsztynie budżetu partycypacyjnego pojawiła się bardzo szybko. Wspólnie stanęliśmy jednak przed istotnym dylematem. Czy mając tak mało czasu (w związku z pracami nad budżetem

gminy, procedura musiała zakończyć się w połowie września), powinniśmy przeprowadzić proces jeszcze w tym roku, czy jednak popracować dłużej nad procedurą i realizację pierwszej edycji przesunąć na rok następny. Jedna i druga opcja miały prawie taką samą ilość argumentów przemawiających „za”, jak i „przeciw”. Ponieważ do odważnych świat należy, szybko podjęliśmy decyzję. Wszak bez aktywnego udziału mieszkańców, każda, nawet najlepsza teoretycznie procedura, zostanie tylko teorią. A przeprowadzenie procesu i jego wnikliwa ewaluacja, mogły dać nam jeszcze lepsze efekty przy kolejnych edycjach.

Zespół roboczy, w składzie: Monika Michniewicz (pełnomocnik prezydenta ds. organizacji pozarządowych), Monika Falej (Związek Stowarzyszeń „Razem w Olsztynie”, przewodnicząca Rady Organizacji Pozarządowych Miasta Olsztyna), Aneta Szpaderska (dyrektor Biura Komunikacji Społecznej Urzędu Miasta Olsztyna), Bogusław Żmijewski (asystent prezydenta Olsztyna) i piszący te słowa Jarosław Skórski (grupa nieformalna SWAO Zatorze), ener-

gicznie przystąpił do pracy. Opierając się na katalogu dobrych praktyk partycypacyjnych, przy aktywnej współpracy Dariusza Kraszewskiego z Fundacją im. Stefana Batorego, ustalono główne założenia, które po przedyskutowaniu z Wydziałem Prawnym Urzędu Miasta Olsztyna, przetworzono na tekst zarządzenia prezydenta. Zarządzenia o przeprowadzeniu konsultacji społecznych, dotyczących pierwszej edycji Olsztyńskiego Budżetu Obywatelskiego.

Konsultacje miały opierać się w dużej mierze na olsztyńskich Radach Osiedli. Pulę przeznaczoną do rozdysponowania przez mieszkańców miasta (2. 150 000 zł), podzielono tak, aby na każde z 23 osiedli przypadło po 50 tysięcy, a na projekt ogólnomiejski 1 milion złotych. Z racji tego, że budżet obywatelski nie powinien być jedynie klasycznym wyścigiem o granty, postanowiono, że w każdym osiedlu zostaną zorganizowane co najmniej 2 spotkania dla mieszkańców. Spotkania, na których będzie można podyskutować o tym, czego mieszkańcom najbardziej brakuje, na czym w pierwszej kolejności należy się skupić i jakie konkretnie projekty mają szansę na realizację. Dodatkowo celem miało być także przedstawienie możliwości budżetu partycypacyjnego i nauka zgłaszania propozycji. Drugie spotkanie, w czasie głosowania, było niezbędne do tego, aby mieszkańcy mogli przedyskutować złożone wnioski i wybrać te, które odpowiadają największej ilości z nich. Spotkania w Radach Osiedli były prowadzone przez moderatorów. Część z nich pracowała wolontarystycznie, część za swoją pracę otrzymała wynagrodzenia.

Ustalono, że propozycje zadań będą mogli zgłaszać wszyscy mieszkańcy Olsztyna, którzy ukończyli 16. rok życia, a także organizacje pozarządowe

mające swoją siedzibę w mieście. Wnioski mogły dotyczyć wszystkich zadań, własnych i zleconych gminy. Do pomocy w zgłaszaniu propozycji zadań uruchomiono 3 punkty konsultacyjne. Dwa z nich – jeden w Olsztyńskim Centrum Organizacji Pozarządowych, drugi w biurze pełnomocnika Prezydenta Olsztyna ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi – miały świadczyć pomoc ogólną. Jeden – w biurze doradcy Prezydenta Olsztyna ds. kształtowania przestrzeni miejskiej wspierał w kwestiach, dotyczących m.in. cen, planów inwestycyjnych gminy i własności gruntów. Po oficjalnym zgłoszeniu propozycje podlegały wyłącznie weryfikacji formalnej. Sprawdzano m.in., czy proponowana inwestycja zlokalizowana jest na terenie należącym do miasta i czy nie znajduje się już w planach inwestycyjnych miejskich jednostek. Za weryfikację odpowiedzialny był zespół koordynujący OBO, w skład którego wchodziło: 3 przedstawicieli Prezydenta, 3 radnych, 3 przedstawicieli Rad Osiedli i 3 przedstawicieli organizacji pozarządowych – wybranych w drodze losowania.

Po weryfikacji i ogłoszeniu listy pozytywnie ocenionych projektów, przystąpiono do zbierania opinii mieszkańców. Do tego celu służyły 2 karty do głosowania. Na jednej można było opiniować projekty ogólnomiejskie, na drugiej projekty osiedlowe. Każdy z mieszkańców miał do rozdysponowania po 5 punktów na każdy rodzaj projektów. Mógł przyznać 5 punktów jednej propozycji lub np. rozdzielić po 1 punkcie pomiędzy 5 pomysłów. Karty do głosowania można było wrzucać do urn w czasie spotkań w Radach Osiedli. Można je było również dostarczyć do Urzędu Miasta oraz Olsztyńskiego Centrum Organizacji Pozarządowych, osobiście lub za pośrednictwem poczty.

CO SIĘ UDAŁO?

Akcja informacyjno-edukacyjna, wspierająca konsultacje społeczne, opierała się na kilku tysiącach ulotek objaśniających 4 kroki Olsztyńskiego Budżetu Obywatelskiego, plakatach zapowiadających spotkania i ogłoszeniach medialnych. Uruchomiono stronę internetową www.decdujemy.olsztyn.pl, profil na facebooku, a na Platformie Konsultacji Społecznych stworzono

autor - Karol Kalinowski

wątek dotyczący Olsztyńskiego Budżetu Obywatelskiego.

W ramach dyskusji z mieszkańcami, pomiędzy 1 lipca a 5 września 2013 odbyło się 57 spotkań zorganizowanych przez Rady Osiedli. Frekwencja była różna. Czasem przychodziły 4 osoby, a czasem było ich ponad 100. Zgłoszono 160 propozycji zadań – 38 ogólnomiejskich i 122 osiedlowe. Złożono 10 519 ważnych kart do głosowania. Wybrano do realizacji jeden projekt miejski – Rewitalizację parku Jakubowo, a w związku z tym, że nie wyczerpywał on puli dostępnych środków, resztę przesunięto na zadania osiedlowe, które zdobyły największą ilość głosów, w stosunku do ilości mieszkańców osiedla. Dzięki temu na osiedlach (Olsztyn ma 23 osiedla) do realizacji skierowano 33 projekty osiedlowe.

Realizację konsultacji społecznych – pierwszego budżetu partycypacyjnego w Olsztynie można uznać za udaną. Chyba żadna z osób pracujących przy OBO nie spodziewała się takiego zaangażowania mieszkańców. Z jednej strony bowiem mamy w Olsztynie bardzo niski poziom kapitału społecznego, a z drugiej, czas wyznaczony na zorganizowanie procesu był bardzo krótki. Właściwie od samego początku nastawialiśmy się na to, iż pierwsza edycja Olsztyńskiego Budżetu Obywatelskiego nakierowana będzie raczej na wdrażanie się, naukę i niwelowanie początkowych błędów. Mieliliśmy i nadal mamy świadomość, że wypracowanie sprawnie i w miarę bezbłędnie przebiegającego procesu potrwa prawdopodobnie 2–3 lata. Nie można bowiem zapominać, że formuła budżetu obywatelskiego dopiero się w Polsce tworzy i nie ma jednego, wzorcowego szablonu, który można zastosować w każdej polskiej gminie. Pomimo początkowych oporów, słusznym

autor - Karol Kalinowski

[autor - Karol Kalinowski]

krokiem okazało się zaangażowanie w proces Rad Osiedli. Nie da się ukryć, że kilka z nich wyraźnie dało nam do zrozumienia, że jako inicjatorzy konsultacji wchodzimy w ich kompetencje. Pojawiły się nawet sygnały o tym, że chcemy odebrać im ich władzę. Znaczna większość jednak zrozumiała, że najlepsze decyzje dotyczące osiedla podejmują wspólnie mieszkańcy. A spotkania w ramach tych konsultacji pokazują im radę osiedla jako sprawnie działającą jednostkę pomocniczą gminy, dając jednocześnie radzie dobry ogłód na to, jakie problemy na co dzień doskwierają mieszkańcom osiedli.

CO NALEŻY POPRAWIĆ?

Największymi punktami zapalnymi były m.in. brak wyraźnej definicji mieszkańca (czyli odpowiedzi na pytanie, kto może, a kto nie może głosować), zbyt skomplikowana karta do głosowania i nie do końca sprecyzowana możliwość głosowania przez pełnomocnika. Pewne tarcia wywołało wspomniane wcześniej przeniesienie pozostałej puli środków ogólnomiejskich na projekty osiedlowe. Dużo słusznych głosów niezadowolenia pojawiło się w związku z bardzo późnym opublikowaniem listy projektów odrzuconych przez zespół koordynujący, wraz z uzasadnieniem. Lekkie przeciążenie moderatorów spowodowało kilka głosów niezadowolenia ze strony przewodniczących rad osiedli. Moderatorzy mieli prowadzić spotkania z mieszkańcami, a oczekiwano od nich m.in. zaangażowania się w proces informowania o tym, że takie spotkania się odbędą. Wspólny trud wszystkich mieszkańców zaangażowanych w Olsztyński Budżet Obywatelski został doceniony nominacją do nagrody Super Samorząd 2013, przyznawanej od 2011

roku przez Fundację Batorego pod patronatem prezydenta RP. Mieliśmy zaszczyt odebrać ją 28 lutego na uroczystej gali w Pałacu Prezydenckim.

WCIAŻ SIĘ UCZYMY

Od samego początku zdawaliśmy sobie sprawę, że równie ważnym elementem, jak same konsultacje, będzie ich późniejsza ewaluacja. Zakładając cykliczność procesu, musimy go udoskonalać. Uwagi od mieszkańców przyjmowane były na specjalnych ankietach. W styczniu i w lutym odbyły się dwa spotkania podsumowujące, na których dyskutowaliśmy o przebiegu procesu. Na podstawie ankiet i dyskusji stworzyliśmy listę uwag, które następnie przepracowaliśmy na zorganizowanym w marcu spotkaniu warsztatowym. Wynik prac grupy zostanie poddany konsultacjom na Platformie Konsultacji Społecznych. Efektem finalnym tych prac będą zasady II edycji OBO.

Kolejnym ważnym elementem procesu jest monitoring wykonania poszczególnych zadań. Mieszkańcy dopiero wtedy uwierzą, że ich głos ma znaczenie, kiedy to, co wybrali, rzeczywiście zostanie zrobione. Liczymy na to,

że kiedy uwierzą, zaangażują się jeszcze bardziej. Opierając się na doświadczeniach innych miast, postanowiliśmy bacznie przyglądać się pracom nad planowanymi inwestycjami. Założyliśmy, że co miesiąc będziemy informować mieszkańców o tym, na jakim są etapie. Pierwszy harmonogram został opublikowany w styczniu, następny ukaże się w marcu. Warto tutaj dodać, że wykonanie pierwszych zadań zaplanowano właśnie na wiosnę.

W moim odczuciu Olsztyński Budżet Obywatelski niesie ze sobą ogromny potencjał na zmianę w mieście. Wierzymy w to mocno. Utwierdzają nas w tej wierze próby dezawuowania inicjatywy, podjęte przez jedno z opozycyjnych ugrupowań partyjnych. Wszak działań nieistotnych i nieważnych się nie atakuje. Chcemy tej zmiany i chcemy jeszcze bardziej zaangażować mieszkańców w realne decydowanie o ich mieście. To oni wiedzą najlepiej o tym, czego potrzebują, czego im brakuje i w jakim kierunku powinien rozwijać się Olsztyn.

[autor - Karol Kalinowski]

GŁOS MŁODZIEŻY – DOZWOLONE DO LAT 30

Monika Pabijańska

Psycholog Jarosław Żyliński, w swoim głośnym ostatnio apelu o reformę edukacji, napisał: „a przecież dzieci, wiadomo, jak ryby...”¹. Tymczasem młodzi od lat mówią o tym, w jak dużym stopniu ich przygotowanie szkolne odbiega od potrzeb rynku pracy. Jak sprawić, by głos młodych był dobrze słyszany?

[ródło: zdjęcie: Sieć Atomy]

Młodzi otwarcie mówią o swoich potrzebach, obserwacjach i doświadczeniach. Dopiero kilkukrotnie niewysłuchani, przestają mówić głośno. A to przekłada się na takie skutki, jak: niewielki stopień inicjatywy wśród tej grupy społecznej, ich niski udział w życiu publicznym, czy odwrócenie się od instytucji publicznych².

Zostańmy na chwilę przy tym ostatnim przykładzie. W najnowszym opracowaniu Wojewódzkiego Urzędu Pracy pt. „Bariery zatrudnialności osób młodych na Warmii i Mazurach”, jednym

z zaobserwowanych problemów jest: „brak odczuwalnej potrzeby korzystania z usług instytucji działających w obszarze rynku pracy (...)”³. Odpowiedzią na to wyzwanie, prezentowaną w raporcie, jest: „Kształtowanie świadomości konieczności podejmowania działań adaptacyjnych (w tym także na rynku pracy)”⁴. Na ile jest to odpowiednie rozwiązanie? Postanowiłam sprawdzić na niereprezentatywnej grupie przypadkowo zapytanych młodych osób. Wśród nich pojawiła się ciekawa opinia:

- Dlaczego, będąc bezrobotnym, nie

Przedstawiciele Sieci Atomy

korzystałeś do tej pory z usług Urzędu Pracy?

- A po co?

- No wiesz..., żeby znaleźć pracę i móc skorzystać z lekarza, gdyby coś się stało.

- Tak naprawdę zarejestrowałem się dopiero, jak chciałem skorzystać z projektu na dofinansowanie działalności, gdzie wymogiem było posiadanie statusu bezrobotnego (a nie nieaktywnego zawodowo). Wcześniej rodzice namawiali mnie do rejestracji, właśnie

1) <http://jarekzyliński.natemat.pl/94601,ten-system-musi-upasc> z dn. 26.03.2014 r.

2) http://wiadomości.gazeta.pl/wiadomości/1,114877,15628183,CBOS_młodzież_coraz_mniej_zainteresowana_polityka.html z dn. 26.03.2014 r.

3) „Bariery zatrudnialności osób młodych na Warmii i Mazurach” s. 87, http://www.up.gov.pl/uploads/media/Wojew%C3%B3dztwo_warmi%C5%84sko-mazurskie_2.pdf z dn. 26.03.2014 r.

4) Ibidem.

ze względu na ubezpieczenie, ale ja i tak od lat lecę się sam i nie korzystam z lekarza, bo do tego trudno się dostać. Sama rejestracja w urzędzie była długa i męcząca. Musiałem przynieść ze sobą mnóstwo dokumentów. A potem okazało się, że choć mam już 23 lata, muszę donieść zaświadczenie, że nie jestem zarejestrowany w KRUS, bo moi rodzice mają działkę o statusie gospodarstwa rolnego.

- Gdyby nie projekt, w którym chciałem uczestniczyć – skorzystałbyś z usług urzędu?

- Nie. To tylko problem. Trzeba chodzić podbijać książeczkę, a oni i tak przedstawiają pracę, która nie jest dla mnie. Ja mam inny zawód.

Czy zatem zwiększanie świadomości w zakresie potrzeby korzystania z usług instytucji publicznych, w przypadku cytowanego tu młodego człowieka, przyniesie skutek? Niewielki. Bardziej efektywna byłaby zmiana w funkcjonowaniu urzędów pracy. Jednak do takich wniosków dochodzi się dopiero po pogłębionych konsultacjach z młodzieżą, które przynoszą odpowiedź nie tylko na pytanie: „jak jest?”, ale i „dlaczego tak jest?”.

WSZYSCY PRZECIEŻ SŁUCHAMY – ZASADY KONSULTACJI Z MŁODZIEŻĄ

Oto lista kluczowych zasad partycypacji młodzieży⁵:

- Uczestnicz z przyjaznym nastawieniem do młodzieży i bądź gotów do zmiany własnych poglądów.
- Słuchaj głosu młodzieży.
- Miej szacunek dla poglądów młodych ludzi.
- Zaangażuj młodych ludzi w cały proces.
- Umożliw młodym ludziom zbudowanie holistycznego środowiska młodzieżowego.
- Zaangażuj młodych ludzi w proces tworzenia modelu partycypacyjnego.
- Bądź świadom istnienia przyjętych z góry założeń i stereotypów.
- Przekrocz istniejące granice w relacjach dorosłych z młodzieżą, poprzez zrzeczenie się i podzielenie się władzą.
- Uzgodnij realistyczne ramy czasowe.
- Używaj odpowiedniego języka, który

będzie zrozumiały dla wszystkich.

- Nagradzaj zaangażowanie młodych ludzi.
- Wyraź uznanie dla wkładu młodych ludzi, za pomocą środków formalnych, jak referencje, nagrody.
- Umożliw młodym ludziom pełną partycypację.
- Pozwól młodzieży na rezygnację z uczestnictwa w procesie.
- Wspieraj młodych ludzi w pozyskiwaniu środków finansowych i zasobów.
- Bądź szczery.

Postulaty zawarte w liście wydają się proste i czytelne. Tymczasem osoby pracujące na rzecz młodzieży twierdzą, że wykorzystanie tych zasad przez dorosłych ma charakter iluzoryczny. Nie chodzi bowiem o fasadowe działania konsultacyjne, ze względu na wymogi prawne czy powszechną praktykę. Chodzi przecież o efekt, jaki mają przynieść konsultacje: większe zaangażowanie młodych w tworzenie rozwiązań społecznych, a w rezultacie, większa partycypacja młodzieży w procesie wdrażania i monitorowania działań.

Gdzie zatem szukać dobrych przykładów? Niewątpliwie ciekawą lekcją jest dialog usystematyzowany – narzędzie Komisji Europejskiej, służące włączaniu młodzieży w procesy decyzyjne. Za poszczególne tzw. rundy dialogu odpowiadają prezydencje Unii Europejskiej. Każde trio prezydencji (obecnie: Irlandia-Litwa-Grecja) na początku ustala temat priorytetowy (obecnie: włączanie społeczne młodych ludzi).

Następnie, każda z prezydencji ustala swój temat szczegółowy i opracowuje listę pytań. Pytania te są przedmiotem szerokich konsultacji z młodzieżą, w całej Europie. Za konsultacje w krajach odpowiadają narodowe grupy robocze. Zazwyczaj w ich skład wchodzi reprezentanci Ministerstw oraz reprezentacja młodzieży (w Polsce: Polska Rada Organizacji Młodzieżowych). Raporty z poszczególnych państw członkowskich ujednolicane są w jeden dokument, który jest materiałem do pracy podczas Europejskiej Konferencji Młodzieżowej.

Konferencja jest doskonałą okazją, by poczuć, jak dużym i zorganizowanym mechanizmem jest dialog usystematyzowany. Zadaniem uczestników jest uszczegółowienie, wyselekcjonowanie i opracowanie rekomendacji, które znajdą się w rezolucji Komisji Europejskiej do wszystkich państw członkowskich. Wyzwanie polega na przedyskutowaniu wyników konsultacji z 28 krajów członkowskich, w dwa dni. To, co jest najbardziej wartościowe, to umiejętności, jakie młody człowiek może nabyć dzięki uczestnictwie w konferencji: negocjacji, argumentacji i lobbingu za własnym rozwiązaniem. Co więcej, każdy z ok. 200 uczestników staje się w rezultacie ambasadorem zapisanych rekomendacji, monitorując później proces ich wdrażania w swoim kraju.

[fotob. zofia: Sieć Atomy]

5) Skuteczna praca z młodzieżą. Przewodnik po partycypacji młodzieży (Workingeffectively with youngpeople A guide to youthparticipation), Publikacja powstała w ramach projektu The Next prowadzonego przez nowozelandzkie Ministry of Youth Development, http://partycypacjaobywatelska.pl/bundles/partycypacjamain/uploads/pdf/Skuteczna_praca_z_mlodzieza.pdf (z dn. 26.03.2014 r.)

A TO MY ROBIMY TAK! – KONSULTACJE Z MŁODZIEŻĄ NA WARMII I MAZURACH

W regionie warmińsko-mazurskim procesy konsultacyjne z młodzieżą są na tyle rozwinięte, że podmioty z innych regionów często korzystają z tych doświadczeń. Jednym z wyników konsultacji jest doprowadzenie do powołania Rzecznika Młodzieżowego Warmii i Mazur. Choć w innych regionach funkcjonują podobne ciała: Pełnomocnik ds. młodzieży w woj. dolnośląskim, czy Sekretariat ds. młodzieży w woj. zachodniopomorskim, w naszym województwie na wyróżnienie zasługuje odolny charakter inicjatywy, powołującej reprezentanta młodych. Jak to się stało i o czym należy pamiętać podczas konsultacji z młodymi?

1. Angażuj młodzież od początku

W 2012 r. Sieć Organizacji Młodzieżowych Warmii i Mazur ATOMY rozpoczęła prace nad tzw. Kierunkami Polityki Młodzieżowej – dokumentem, który wskazuje priorytety w działaniach na rzecz młodzieży w województwie. Prace zainaugurowało spotkanie około 150 młodych osób z obszaru Warmii i Mazur, pod hasłem „Region okiem ATOMów”, które miało szeroko konsultacyjny charakter.

Sukcesem Sieci ATOMY było wypracowanie dokumentu, który zbiera wszystkie oczekiwania młodzieży w regionie. Kluczem do tego było zaangażowanie młodych od samego początku procesu konsultacji, w tym, w trakcie planowania pierwszego spotkania. Na skutek sugestii młodych postanowiono poszerzyć liczbę uczestników spotkania z 50 do 150 osób! Zadbano także o takie aspekty, jak zwrot kosztów podróży czy opieka nad osobami zależnymi w trakcie spotkania, aby jak największa grupa zainteresowanych mogła wziąć udział.

2. Stwórz warunki, w których młodzi mogą wybierać i swobodnie rezygnować z udziału w procesie

Podczas spotkania, w krótkich i intensywnych formach, zbierano informacje na temat potrzeb i oczekiwań młodzieży, ale też wyzwania i dobrych praktyk w zakresie działań na rzecz tej grupy. Młodzi docenili nieformalną formę spotkania. Choć miało ono miejsce w Urzędzie Marszałkowskim, jego

charakter pozwalał na swobodne przemieszczanie się między grupami konsultacyjnymi i korzystanie tylko z tych części, które są interesujące dla konkretnego uczestnika.

3. Wyjdź do młodzieży – konsultuj tam, gdzie młodzi są i w takiej formie, jakiej chcą

Wyniki prac nad dokumentem także zostały poddane konsultacjom. Jednym z takich spotkań był zlot młodzieży w Morągu, organizowany w konwencji Harry’ego Potter’a. Zespół konsultujący dostosował materiały do charakteru zlotu, nie tylko w formie (np. zadania były wydrukowane na podpalanym papierze), ale też w komunikacji: każde polecenie czy pytanie nawiązywało do stylu z popularnej lektury.

Konsultacje były organizowane także przez organizacje członkowskie Sieci ATOMY. Europejskie Stowarzyszenie Edukacji i Rozwoju PIONIER postanowiło wejść do studenckiego osiedla Kortowo w Olsztynie i przeprowadzić tam wywiady z młodzieżą. Łatwiejsze jest docieranie do młodych tam, gdzie są, niż wysiłek, który trzeba włożyć w zaproszenie ich na spotkanie do siebie.

4. Konsultuj kreatywnie – korzystaj z metod, które podpowie Ci sama młodzież

Ostatnią kluczową zasadą jest organizowanie konsultacji w formie, która jest atrakcyjna dla młodych. Podczas spotkania „Region okiem ATOMów” zbierano opinie za pomocą tzw. skali, którą zorganizowano na schodach. Najniższy schodek symbolizował stan: „stanowczo się nie zgadzam”, najwyższy: „zgadzam się w 100%”. W ten sposób udało się „opanować” pokazną grupę uczestników i zebrać informacje, w odniesieniu do różnych tematów w ciekawy dla uczestników sposób. Inne krótkie formy, jak układanie puzzli potrzeb czy burze mózgow, doskonale sprawdziły się do uporządkowania szerokiego i bogatego materiału, potrzebnego do zebrania informacji.

Podczas kolejnego spotkania pod hasłem „Eksperyment ATOMowy”, to uczestnicy „walczyli” o swoje priorytety. Ideą był wybór priorytetów polityki młodzieżowej w regionie. Każdy z uczestników reprezentował określony obszar (np. edukacja, rynek pracy, czas wolny), a jego zadaniem było przygotowanie argumentów za pozostawieniem

[zdjęcie zdjęcie: Sieć Atomy]

tego obszaru jako priorytetowego. Następnie staczał słowną batalię z każdym z „przeciwników”. W ten sposób udało się dokonać trudnego wyboru priorytetów, tworząc tym samym przestrzeń do dyskusji, w którą głęboko zaangażowali się uczestnicy. Trudny temat przekuto w pożyteczną zabawę.

Jeśli zamierzasz konsultować z młodymi, włącz ich w prace od samego początku, angażuj na każdym etapie i daj prawo do rezygnacji. Skuteczność wypracowanego rozwiązania czy zaangażowanie jego uczestników w proces wdrażania pomysłu, to tylko niektóre z korzyści, które przynoszą konsultacje z młodymi. Efekty jednak mogą być też bardziej niespodziewane. Kiedy pisał ten artykuł, w telewizji pojawia się news: „Młodzi z Ełku nakręcili spot o swojej szkole. Samodzielnie!”. Liceum, które oddało uczniom inicjatywę, tym samym zasługując na tytuł „szkoły otwartej na uczniów”, z pewnością skorzystało z tego posunięcia. Nie każdy może liczyć na emisję w ogólnopolskiej stacji. To jest właśnie Potencjał Młodych. Wystarczy jedynie stworzyć odpowiednie warunki, by mógł rozkwitnąć. Wystarczy oddać przestrzeń. Jeśli nie wiesz, jak – po prostu zapytaj o to młodych. ■

POLITYKA SENIORALNA W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM

Anna Konecko, Ewelina Warnel

Władze naszego województwa, wiedząc, jak ważne jest zaangażowanie społeczeństwa w kształtowanie polityk publicznych, od wielu lat praktykują przeprowadzanie konsultacji społecznych opracowywanych strategii i programów o charakterze wojewódzkim. Poniższy artykuł prezentuje proces powstawania dwóch wojewódzkich programów na rzecz osób starszych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na kontekst szeroko rozumianej partycypacji społecznej przy ich tworzeniu.

Według Eurostatu w 2020 r. osoby po 60. roku życia będą stanowić blisko 25% ludności polskiego społeczeństwa. Proces starzenia się ludności jest zaliczany do najważniejszych zjawisk społecznych Europy XXI wieku, a jego skutki stanowią i będą stanowić kluczowe wyzwania w sferze polityki społecznej w najbliższych latach.

Powyższe zmiany ilościowe wywołują jakościowe zmiany we wszystkich niemal płaszczyznach życia społeczeństwa. Celową i świadomą odpowiedzią każdego z sektorów życia społecznego jest kreowanie polityki wobec starzenia się ludności.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, mając na uwadze rosnący odsetek mieszkańców województwa w wieku poprodukcyjnym (w roku 2009 – 14,44% do 15,73% w roku 2012) od wielu lat prowadzi, wraz z Federacją Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSa (Federacja FOSa) szereg działań na rzecz wsparcia i aktywizowania osób starszych w województwie warmińsko-mazurskim. Podejmowane działania służą przygotowaniu zarówno społeczeństwa, jak i samych seniorów, do życia w zmieniających się uwarunkowaniach społeczno-ekonomicznych.

Jednym ze znaczących działań Federacji FOSa i Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego jest kształtowanie regionalnej polityki na rzecz seniorów. Efektem tych działań jest doprowadzenie do powstania „Wojewódzkiego programu na rzecz osób starszych na lata 2009-2013 *Pogodna i bezpieczna*

jesień życia na Warmii i Mazurach”¹ oraz jego kontynuacji w postaci programu „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020”. Warto przybliżyć, jak doszło do ich utworzenia.

Prace nad powstaniem pierwszego wojewódzkiego programu rozpoczęły się w 2006 roku, od wystąpienia Federacji FOSa z oficjalnym wnioskiem do Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w sprawie podjęcia działań na rzecz osób starszych. W wyniku nawiązania współpracy, Marszałek powołał zespół roboczy ds. wypracowania wojewódzkiego programu, w skład którego weszło 53 przedstawicieli różnych podmiotów zainteresowanych problematyką osób starszych, tj. instytucji pomocy społecznej, służby zdrowia, organizacji pozarządowych. Całościową pieczę nad procesem wypracowania programu sprawowała Federacja FOSa, która we współpracy z Samorządem Województwa napisała szereg projektów. Część z nich otrzymało dofinansowanie. Dzięki temu prace nad przygotowaniem wojewódzkiego programu mogły rozpocząć się w szerszym zakresie.

Początkowe działania nie należały jednak do najłatwiejszych, ponieważ problemem był brak danych dotyczących sytuacji osób starszych w województwie. Większość dostępnych informacji była nieaktualna albo ujmowała osoby starsze, reprezentujące wybrane miejsce zamieszkania. Istotną więc była próba zdobycia jak największej liczby danych nt. tej grupy osób, ale w kontek-

ście regionalnym.

Federacja FOSa nawiązała współpracę z pracownikami akademickimi z Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, którzy podjęli się przeprowadzenia badań naukowych. Zostały nimi objęte osoby starsze, pochodzące z trzech różnych pod względem wielkości miast: Olsztyn, Nowe Miasto Lubawskie, Korsze. W diagnozie dodatkowo został wykorzystany raport pt. „Osoby starsze w województwie warmińsko-mazurskim”, sporządzony przez Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego oraz raport z badań naukowych, w których próba badawcza objęła 300 elblązan w powyżej 50. roku życia. Badania zostały przeprowadzone przez Regionalne Centrum Wolontariatu w Elblągu (członka Federacji FOSa), wspólnie z Akademią Rozwoju Filantropii. Po zgromadzeniu niezbędnej diagnozy rozpoczął się etap prac nad programem. W toku dyskusji wybrano cztery obszary: I Zdrowie, profilaktyka, służba zdrowia; II System wsparcia – infrastruktura i usługi socjalne; III Aktywność, zainteresowania i potrzeby duchowe osób starszych; IV Wizerunek osoby starszej w społeczeństwie. Każda z grup w danym obszarze pracowała podczas dwu- i jednodniowych warsztatów, przy wsparciu ekspertów Stowarzyszenia ESWIP.

Za sukces Federacji FOSa i Samorządu Województwa można uznać zebranie szerokiej koalicji, składającej się z instytucji i organizacji pozarządowych, zainteresowanych problematyką

1) Dokument do pobrania: <http://www.warmia.mazury.pl/pl/polityka-spoleczna/programy-i-projekty/716-wojewodzki-program-na-rzecz-osob-starszych-na-lata-2009-2013>

osób starszych. W tworzenie wojewódzkiego programu na rzecz osób starszych zaangażowało się kilkadziesiąt podmiotów – organizacji pozarządowych (w tym wiele organizacji członkowskich Federacji, organizacji seniorskich), jednostek administracji publicznej szczebla lokalnego i regionalnego (jak Centrum Zdrowia Publicznego, gminne i miejskie ośrodki pomocy społecznej), a nawet firmy prywatne.

Jest to praktycznie pierwszy przypadek, gdzie udało się zgromadzić tyle podmiotów działających na rzecz osób starszych, które zaczęły ze sobą rozmawiać wspólnym językiem, zmierzającym do wypracowania systemowych rozwiązań, skierowanych do osób starszych. Ważne jest również, że oprócz utworzonego sojuszu, zdiagnozowania potrzeb i problemów osób starszych, zrealizowano cykl debat w regionie, które były poświęcone zarówno konsultacji wypracowanego programu, jak i dyskusji na temat potrzeb, problemów oraz wizerunku osób starszych w wymiarze lokalnym. Debaty odbyły się w Elblągu, Olsztynie, Nowym Mieście Lubawskim, Korszach. Wnioski i opinie zgłaszane podczas tych spotkań zostały uwzględnione w programie. W efekcie, uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 6 stycznia 2009 roku został przyjęty Wojewódzki program na rzecz osób starszych na lata 2009-2013 „Pogodna i bezpieczna jesień życia na Warmii i Mazurach”. Federacja FOSA wspólnie z Samorządem Województwa wdraża szereg zapisów zawartych w wojewódzkim programie. Między innymi prowadzi rzecznictwo interesów osób starszych, wydaje „Generację” – magazyn osób starszych, tworzy przestrzeń do edukacji seniorów. Współuczestniczy również w procesie monitorowania realizacji zawartych w nim zapisów.

W grudniu 2013 r. dobiegło końca wdrażanie omawianego powyżej Programu. Naturalną konsekwencją dalszej współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Federacją FOSA było podjęcie działań zmierzających do określenia kierunków rozwoju regionalnej polityki senioralnej na lata 2014-2020, odpowiadającej na zachodzące przemiany demograficzne.²

Na mocy uchwały Nr 4/39/14/IV

Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 20 stycznia 2014 roku został przyjęty Program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020”³

Tym razem za cały proces opracowywania Programu odpowiedzialny był Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Warto podkreślić, że jest to program wyjątkowy, w kontekście szerokiej partycypacji społecznej przy jego tworzeniu. Już na etapie diagnozy, która była podstawą do jego powstania, uczestniczyli przedstawiciele środowisk seniorskich oraz podmiotów i instytucji zainteresowanych działaniami na rzecz osób starszych, w tym organizacji pozarządowych.

Pracę nad dokumentem rozpoczęto nieco inaczej, niż dotychczas. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (ROPS), we współpracy z Federacją Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego (FOSA), w marcu 2013 r. zorganizował otwarte spotkanie dotyczące potrzeb, zainteresowań, problemów osób starszych. Wzięło w nim udział ok. 80 osób, wśród których były te, reprezentujące uniwersytety i akademie trzeciego wieku, kluby seniora, jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej oraz inne podmioty i organizacje pozarządowe, zainteresowane podjęciem działań na rzecz poprawy warunków i jakości życia seniorów w województwie warmińsko-mazurskim. Spotkanie zostało przeprowadzone według nowatorskiej metody *open space*, której ideą jest stworzenie możliwości i przestrzeni do dyskusji, ocen, komentarzy, zgłaszania rekomendacji i rozwiązań, przez możliwie dużą liczbę osób i podmiotów bezpośrednio zainteresowanych danym tematem. Stanowiło również możliwość do debaty na temat partycypacji seniorów w realizacji lokalnych polityk publicznych. Była to jedna z dwunastu regionalnych debat tematycznych, realizowanych w kilkunastu miastach Polski, w ramach projektu Wspólnoty Roboczej Związków Organizacji Socjalnych

WRZOS pt.: „Aktywny senior – najlepszy rzecznik swoich społeczności”, Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012-2013.

Po spotkaniu, wszystkie zgłoszone zapisy zostały przesłane drogą elektroniczną do jego uczestników, z możliwością zgłaszania dodatkowych propozycji/uwag/komentarzy.

Inną, również wieloletnią, praktyką stosowaną przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przy budowaniu programów, m.in. w obszarze polityki społecznej, jest powoływanie interdyscyplinarnych zespołów opracowujących poszczególne programy. Idąc tym śladem, powołano Zespół ds. opracowania polityki senioralnej, w skład którego weszli przedstawiciele sektora rządowego, samorządowego, pozarządowego, instytucji rynku pracy, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, instytucji oświaty, kultury i edukacji, uczelni wyższych, jednostek służby zdrowia, także podmiotów zajmujących się aktywizacją zawodową i społeczną oraz Rzecznik Praw Osób Starszych Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Jego Zastępca. Tego typu działanie można również uznać za formę konsultacji społecznych na etapie opracowywania dokumentów. Pierwszy projekt omawianego Programu został przekazany do konsultacji członkom Zespołu, a po naniesieniu zgłoszonych uwag i propozycji, sporządzono wersję dokumentu gotową do przedłożenia Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego, celem skierowania go do konsultacji społecznych. Te trwały od 22 października do 29 listopada 2013 r. Prowadzone były zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, tj. w formie informacji prasowych, ogłoszeń na stronach internetowych, otwartego spotkania konsultacyjnego, korespondencji e-mail pomiędzy samorządem województwa a jednostkami samorządu terytorialnego oraz partnerami społecznymi.

Zabiegając o właściwe stosowanie zasady uczciwej konkurencji, która nakazuje zapewnienie szerokiego dostępu do konsultacji, ROPS, za pośrednictwem poczty elektronicznej, rozesłał informację o rozpoczęciu procesu

2) B. Głuszak, Systemowe rozwiązania na rzecz osób starszych w regionie warmińsko-mazurskim, Warszawa 2013 <http://wrzos.org.pl/download/Ekspertyza_3_ASOS.pdf>

3) Dokument do pobrania: <http://www.warmia.mazury.pl/pl/polityka-spoleczna/programy-i-projekty/1905-polityka-senioralna-wojewodztwa-warmińsko-mazurskiego-na-lata-2014-2020>

konsultacji do członków ww. Zespołu, różnych podmiotów – instytucji, organizacji zainteresowanych problematyką osób starszych, uniwersytetów i akademii trzeciego wieku, Rzeczników Praw Osób Starszych Województwa Warmińsko-Mazurskiego, samorządów gminnych i powiatowych, ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, domów pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy, wybranych uczelni wyższych, wybranych organizacji pozarządowych, Ośrodków Wsparcia Inicjatyw Ekonomii Społecznej, Regionalnych Ośrodków Europejskiego Funduszu Społecznego, departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Biur Regionalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie.

Projekt programu „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020” oraz informacje dotyczące zasad konsultacji, dostępne były na tablicy ogłoszeń, w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, na tablicach ogłoszeń Biur Regionalnych w Elblągu i Ełku, w Biuletynie Informacji Publicznej ww. Urzędu, na stronie internetowej tegoż samego Urzędu oraz w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

21 listopada 2013 r. w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie odbyło się otwarte spotkanie konsultacyjne, zorganizowane przez ROPS oraz Federację FOSA. Po raz kolejny, zachowując

zasadę uczciwej konkurencji, zaproszenie do udziału w omawianym spotkaniu ukazało się na stronie internetowej powyższego Urzędu oraz zostało rozesłane z informacją o rozpoczęciu konsultacji do wyżej wymienionego katalogu odbiorców. W listopadowym spotkaniu udział wzięli przedstawiciele uniwersytetów oraz akademii trzeciego wieku województwa warmińsko-mazurskiego, organizacji pozarządowych, jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, instytucji oświaty i edukacji oraz Członkowie Zespołu ds. opracowania powyższego programu. Celem było podjęcie szerokiej dyskusji na temat kierunku rozwoju polityki senioralnej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2014-2020. Każdy z uczestników mógł zgłosić swoje opinie, uwagi, propozycje dotyczące programu, na przygotowanych w tym celu formularzach.

Podczas spotkania do organizatorów nie wpłynęła żadna uwaga/opinia/propozycja złożona na formularzu konsultacyjnym. Wszelkie zgłoszone w trakcie całego procesu konsultacji uwagi, opinie i propozycje zostały rozpatrzone i zgodnie ze sposobem odniesienia się do nich, zostały wykorzystane przy opracowywaniu ostatecznego brzmienia dokumentu.

Z przebiegu i wyników konsultacji sporządzono sprawozdanie⁴, które zgodnie z zasadą jawności, zostało podane do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Za przeprowadzenie konsultacji odpowiadał Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskie-

go w Olsztynie.

Intencją przeprowadzanych konsultacji społecznych, zarówno w przypadku pierwszego, jak i drugiego Programu, było nie tylko powiadomienie instytucji, organizacji, partnerów społecznych oraz mieszkańców regionów o realizowanych działaniach na rzecz seniorów, ale również zachęcanie oraz zaktywizowanie możliwie szerokiego kręgu środowisk do czynnego zaangażowania się w ich kreowanie i przebieg – tak, aby społeczność naszego regionu w jak największym stopniu identyfikowała się z zawartymi w dokumentach założeniami i kierunkami rozwoju.

Przebieg prac nad powyższymi Programami, prowadzony w szerokiej partycypacji środowisk seniorskich, w atmosferze otwartych dyskusji, pozwolił na opracowanie akceptowalnych społecznie i rzetelnych dokumentów w zakresie polityki senioralnej województwa warmińsko-mazurskiego.

Źródła informacji wykorzystane w powyższym artykule: B. Głuszak, Systemowe rozwiązania na rzecz osób starszych w regionie warmińsko-mazurskim, Warszawa 2013; Wojewódzki program na rzecz osób starszych na lata 2009-2013 „Pogodna i bezpieczna jesień życia na Warmii i Mazurach”; Program „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020” oraz Sprawozdanie z przebiegu i wyników konsultacji społecznych dotyczących projektu programu „Polityka senioralna województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020”.

4) Dokument do pobrania: www.bip.warmia.mazury.pl/urzed_marszalkowski/608/Konsultacje_spoleczne/

ELBLĄSKI KODEKS UCZESTNIKA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Arkadiusz Jachimowicz

- Wypracowanie poniższych zasad poprzedzone było skierowaniem do kilku elbląskich radnych i działaczy społecznych pytania: na jakich wartościach powinny się opierać konsultacje społeczne? Znamy siedem zasad wypracowanych przez administrację, a ta druga strona, mieszkańcy - czy mają „swoje zasady”? Pozyskane odpowiedzi były kanwą debaty. Dyskusja nie była łatwa, sprawy wydawałyby się oczywiste, były przez różne osoby różnie interpretowane. Trudno było uzyskać kompromis. Niemniej, dyskusja zaowocowała tezami, które później zostały rozszerzone do prezentowanej wersji Kodeksu. Hasło tytułowe „Agora, a nie arena”, to wyraz potrzeby dyskusji, dialogu, czyli - agory, a nie walki i dominacji, czyli - areny. I niech tak się stanie... – informuje Arkadiusz Jachimowicz, jeden z członków grupy roboczej, zaangażowanej w prace nad kodeksem.

KONSULTACJE SPOŁECZNE – AGORA, NIE ARENA

Organizatorem konsultacji społecznych jest samorząd elbląski. Posługujemy się przy tym zbiorem siedmiu zasad: dobra wiara, powszechność, przejrzystość, responsywność, koordynacja, przewidywalność, poszanowanie interesu ogólnego.

W konsultacjach społecznych biorą udział mieszkańcy Elbląga. Od naszego zaangażowania zależy jakość konsultacji. Podczas specjalnej debaty opracowane zostały poniższe zasady udziału elblążan w konsultacjach, w trosce o wysoką kulturę konsultacji w naszym mieście.

1. DOBRA WOLA

Wierzmy w dobrą wolę władz, które ogłaszają konsultacje społeczne oraz dobrą wolę mieszkańców, którzy biorą w nich udział. Chcemy się wysłuchać, zrozumieć potrzeby i stanowiska. Wiemy, że dialog jest potrzebny.

2. WSPÓŁODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA ELBLĄG

Jesteśmy współodpowiedzialni za nasze miasto. Wiążemy z nim przyszłość naszych rodzin. Solidarnie uczestniczymy w konsultacjach w taki sposób, aby wypracować rozwiązania sprzyjające jak najlepszemu rozwojowi Elbląga.

3. WZAJEMNE ZAUFANIE

Zależy nam na budowaniu wzajemnego zaufania wszystkich uczestników konsultacji społecznych. Uczciwie prezentujemy swoje opinie i stanowiska, wierzymy w uczciwość intencji innych.

4. POSZANOWANIE DOBRA WSPÓLNEGO

Wiemy, że różne osoby różnie oceniają sprawy i mają do tego prawo. Wiemy też, że tworzą się różne grupy osób, które chcą przeforsować swoje rozwiązania w ramach konsultacji. Oczekujemy od wszystkich uczestników konsultacji, aby dobro wspólne miasta przedkładali nad własne interesy, aby byli gotowi do kompromisów i dążyli do wspólnych rozwiązań.

5. KULTURA DEBATY

Zależy nam na wysokiej kulturze debaty w ramach konsultacji społecznych. Chcemy dyskutować w spokojnej, rzeczowej atmosferze, wysłuchując merytorycznych opinii. Nie chcemy agresji, napaści słownych, obrażania uczestników dyskusji.

Oczekujemy poważnego traktowania zgłaszanych przez nas uwag i wniosków.

6. ZNAJOMOŚĆ PROCESÓW KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Zdajemy sobie sprawę, że przeprowadzenie dobrych konsultacji jest trudne. Staramy się rozumieć procesy

konsultacyjne. Chcemy mieć wpływ na wybór metod konsultacji w konkretnych przypadkach.

7. PRZYGOTOWANIE SIĘ DO KONSULTACJI

Zdajemy sobie sprawę, że aby skutecznie konsultować, należy wcześniej zapoznać się z tematyką konsultacji. Będziemy starali się przygotować merytorycznie do spotkań, opracowując wcześniej wnioski i opinie.

8. WSKAZYWANIE TEMATÓW DO KONSULTACJI

Wiemy, że jako mieszkańcy mamy prawo wskazywać samorządowi tematykę konsultacji. Będziemy zabiegali o to, aby inicjatywy konsultacyjne mieszkańców zostały rozpatrzone przez samorząd, z całą starannością. Nie zgodzimy się na pominięcie ważnych dla mieszkańców tematów konsultacyjnych.

9. OCENA WYNIKÓW KONSULTACJI

Będziemy analizować wyniki konsultacji, w tym uzasadnienia przyjęcia bądź nie przyjęcia zgłoszonych wniosków. Oczekujemy rzetelnego uzasadnienia odrzucenia naszych postulatów,

w innym razie, będziemy podejmować interwencje.

10. UDZIAŁ W OCENIE PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI

Wiemy, że należy oceniać sposób przeprowadzenia konsultacji. Będziemy przekazywali nasze opinie w tym zakresie, dbając, aby w Elblągu konsultacje były na wysokim poziomie.

Elbląg, styczeń 2013

ELBLĄSKI PROGRAM NA RZECZ OSÓB STARSZYCH 2014-2020

Małgorzata Zajac

Rozmowa z Teresą Urban – Pełnomocnikiem Prezydenta Elbląga ds. Seniorów

W Elblągu trwają prace nad przygotowaniem nowego Programu na Rzecz Osób Starszych. Do końca ubiegłego roku obowiązywał Program na lata 2008-2013. Planowany projekt przewiduje dłuższy czas obowiązywania dokumentu, który ma służyć uwzględnianiu najistotniejszych potrzeb osób starszych w tym mieście.

JAK PRZEBIEGAŁY PRACE NAD PRZYGOTOWANIEM PROJEKTU NOWEGO PROGRAMU?

- W Elblągu do końca 2013 r. obowiązywał Program na rzecz osób starszych na lata 2008-2013. Przygotowania do opracowania nowego programu rozpoczęły się w czerwcu ubiegłego roku. Do tego zaangażowany został, powoła-

ny przez Prezydenta Miasta, 29-osobowy zespół roboczy. W jego składzie znalazły się osoby reprezentujące większość środowisk seniorskich w mieście – przedstawiciele organizacji pozarządowych, klubów seniora, instytucji działających na rzecz seniorów, jak ZUS, MOPS czy Szpital Miejski. W ciągu kilkumiesięcznej pracy zespół wypracował założenia do nowego Programu, na lata 2014-2020.

GŁÓWNE ZAKRESY WSKAZANE DO REALIZACJI W PROJEKCIE PROGRAMU?

- Podobnie, jak w obowiązującym wcześniej Programie, tak i w tym, uwzględniono 4 najważ-

[fot. Anna Kazmierowska]

Podczas spotkań konsultacyjnych projektu Programu na rzecz osób starszych na lata 2014-2020

niejsze obszary:

1. Infrastruktura i usługi socjalne
2. Zdrowie, profilaktyka, rehabilitacja i ochrona [zdrowia]
3. Aktywność społeczna, kulturalna, edukacyjna i zawodowa osób starszych
4. Wizerunek osób starszych

Program zawiera również harmonogram z terminami do realizacji oraz osobami odpowiedzialnymi za poszczególne obszary.

Projekt Programu został poddany konsultacjom podczas dwóch takich samych spotkań (11 marca 2014 r.). Wzięło w nich udział ok. 70 osób, z owocnym skutkiem.

CZY PODCZAS TYCH SPOTKAŃ PODNOSZONO JEDYNNIE NOWE KWESTIE?

- Pojawiły się uwagi dotyczące spraw związanych z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej w mieście, jak wysta-

[fot. Anna Kazmierowska]

zrealizować, ze względu na zbyt wysokie koszty. W związku z tym, wniosek ten jest uwzględniony również w projekcie aktualnego Programu.

Sprawy elbląskiego Programu na rzecz osób starszych na lata 2014-2020 będą zawarte w Strategii Rozwoju Miasta Elbląga 2020+. Ze strony Departamentu Rozwoju, Inwestycji i Dróg pojawiła się sugestia wydłużenia ram czasowych elbląskiego Programu na rzecz osób starszych, które objęłyby lata 2014-2020+. Wynika to z faktu, że środki

unijne mamy do wykorzystania do 2023 r., szkoda byłoby zamykać do nich drogę dostępu.

Oprócz bezpośrednich konsultacji, które odbyły się w Ratuszu Staromiejskim, projekt Programu został poddany konsultacjom blisko 300 elbląskim organizacjom pozarządowym drogą elektroniczną.

CO JESZCZE PRZED NAMI?

16 kwietnia odbędzie się spotkanie podsumowujące wyniki tych konsultacji. Zespół roboczy zadecyduje, który z pomysłów zostanie włączony do nowego programu, który zostanie odrzucony, ze względu na brak takich potrzeb. O wynikach konsultacji mieszkańcy będą poinformowani poprzez stronę internetową Urzędu Miasta. Po czym Program, już z poprawkami, zostanie skierowany do Rady Miasta, w celu jego zatwierdzenia. Mamy nadzieję, że Rada Miasta przyjmie go do realizacji.

[fot. Anna Kazmierowska]

wienie ławek czy organizacja placów rekreacyjnych (np. fitness) dla seniorów oraz związanych ze sprawami opieki nad osobami starszymi, czyli świadczeń opiekuńczych, organizacji poradni i oddziału geriatrycznego. Bardzo cenne uwagi wnieśli reprezentanci Szpitala Miejskiego, który stara się o środki norweskie na organizację takiego oddziału dla 30 osób. Pojawił się także pomysł wprowadzenia Karty Seniora (na wzór Karty Dużej Rodziny) oraz powołania Elbląskiego Centrum Seniora. Ta kwestia podnoszona była już w ubiegłym programie, nie udało się tego zadania

[fot. Anna Kazmierowska]

RZECZPOSPOLITA LOKALNA 2014 Z PERSPEKTYWY UCZESTNIKA

Dariusz Ignatowicz

To przestrzeń, w której spotkali się Bojownicy, Społecznicy, Eksperci. Nawiązując do tradycji obrad sejmowych, to miejsce ścierania się różnych racji oraz szukania porozumienia. Pokazuje, że właśnie w takich okolicznościach rodzą się najlepsze idee i rozwiązania. 16 i 17 stycznia 2014 roku w Warszawie miała miejsce Rzeczpospolita Lokalna, wydarzenie poświęcone problematyce partycypacji publicznej w wymiarze lokalnym. Głównym obszarem podejmowanych w jej ramach prac było zainicjowanie debaty, dotyczącej rozwiązań systemowych, wspierających partycypacyjne mechanizmy kreowania lokalnych polityk publicznych.

Spotkanie odbyło się w ramach ogólnopolskiego projektu „Decydujmy razem”, realizowanego przez Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL. Hasło tegorocznej edycji Rzeczpospolitej Lokalnej brzmiało „Uwolnij wiedzę społeczności”. Założeniem organizatorów było stworzenie przestrzeni, w której uczestnicy mogliby wymienić się doświadczeniami z obszaru partycypacji społecznej. Za cel strategiczny postawiono zainspirowanie i zmobilizowanie środowisk oraz ludzi zaangażowanych we wdrażanie partycypacji w samorządach lokalnych i administracji publicznej do wypracowania systemowych rekomendacji, które staną się częścią systemu wsparcia partycypacji publicznej.

W dwudniowej debacie wzięło udział ponad 300 osób. To projekt pilotażowy, w ramach którego niesiona jest pomoc we wdrażaniu partycypacji publicznej, przygotowywaniu odpowiednich narzędzi i pomocy w tym, by dialog, komunikacja i współpraca z mieszkańcami były jak najlepsze. Obywatele coraz częściej artykułują potrzebę współdecydowania o swoich

losach, warunkach, w jakich żyją – to oczekiwanie będące częścią rozumienia praw obywatelskich.

Przedstawiciele różnych środowisk starali się wypracować rozwiązania systemowe, wspierające partycypację społeczną w ramach publicznego i środowiskowego dialogu. 25 lat doświadczeń samorządności, to podstawa, na której można budować. Uczestnicy podczas pierwszego dnia pracowali w 16 grupach tematycznych. Bazą do pracy była zielona księga partycypacji społecznej, w której zawarto główne założenia systemu wsparcia. 20-osobowe grupy zgłaszały uwagi, wypracowywały pomysły i rozwiązania, dotyczące różnych obszarów. Zebrany materiał zostanie wykorzystany do przygotowania systemu wsparcia partycypacji w Polsce. Podstawą do wypracowania rekomendacji przez uczestników Sejmu Społeczników, Bojowników i Ekspertów było 16 zagadnień o strategicznym znaczeniu dla wzmocnienia mechanizmów partycypacji na poziomie lokalnym. Były to m.in.: edukacja i szkolenia, związane z partycypacją publiczną, dobre prak-

tyki, prowadzenie badań, rola mediów obywatelskich, budowa systemu wsparcia partycypacji publicznej w Polsce czy Kanon Konsultacji Lokalnych.

Dla mnie, uczestnika już drugiej edycji Rzeczpospolitej Lokalnej, gdzie pierwsza bardzo wysoko postawiła poprzeczkę, to nadal wydarzenie inspirujące, natchnienie do działania. Przestrzeń spotykania ludzi, miejsce, w którym można wymienić się dobrymi doświadczeniami, przez sposoby pracy ze społecznościami lokalnymi, po osadzenie w otaczającej nas rzeczywistości. Hasło „Uwolnij wiedzę społeczności lokalnych” wydaje się w pełni trafione. Partycypacja społeczna traktowana jest jako kanon dobrego rządzenia – rzeczywistość, która musi nastać, naturalna kolej rzeczy w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. To podkreślanie na każdym kroku faktu, że władze mają możliwość angażować społeczności lokalne w proces rządzenia. Niestety, nie wykorzystują tego, a w zasadzie dzieje się to przeważnie w sytuacji, kiedy społeczność nie jest zadowolona z działań władarzy.

Partycypacja to proces, w którym społeczna strona powinna uczestniczyć na wszystkich etapach, nie tylko planowania, ale i realizacji. Konsultacje społeczne są tylko elementem tego systemu. Potraktowanie ich poważnie, to krok w kierunku wzmocnienia głosu obywateli, wymuszenia na nich współpracy na rzecz udziału w rządzeniu, element równie ważny, jak same konsultacje społeczne, czyli głos poszczególnych obywateli.

Wnioski, które często można było usłyszeć z ust przemawiających, są takie, że nie umiemy się komunikować.

[fot. Dariusz Ignatowicz]

Demokracja to uzgadnianie, a nie tylko głosowanie, współodpowiedzialność za to, co dzieje się wokół nas. Systemem konsultacji należy dobrze zarządzać, inaczej mogą się one stać niebezpiecznym narzędziem, które wykorzystywane przez krzykaczy i intrygantów, grozi wybuchem niekonstruktywnego niezadowolenia. Demokracja natomiast z jej partycypacyjną rolą społeczeństwa może stać się „vetokracją”, pokazującą jedynie głos niezadowolenia. Musimy pamiętać, że demokracja jest sumą altruistycznych pobudek, a nie egoistycznych interesów jednostek. Na tym powinno się budować idee zadowolonego społeczeństwa obywatelskiego. Z mównicy zachęcano też do myślenia o uczestnictwie społeczności, jako o czymś więcej niż opiniowaniu dokumentów, do którego często sprowadza się konsultacje. Obywatela dokumenty nie interesują, nie angażują, to wpływ na decyzje mu bliskie, te, których dotyka na co dzień, buduje jego zaangażowanie, podjęcie współodpowiedzialności za rządzenie.

Dużą wartością były dyskusje o doświadczeniach w tworzeniu warunków do współdecydowania lokalnych społeczności, przedstawiciele władzy samorządowych, w ważnych dla niej sprawach, ale także pokazanie ważnej roli świadomej administracji na szczeblu centralnym, która swoimi działaniami wspiera te przemiany, tworzy im korzystny klimat, jest ich świadoma. Organizatorzy ponownie zadbał o ciekawą formę spotkania, w znacznej części warsztatową. Przypadł mi temat: „Szkolenie i podtrzymywanie korpusu doradców, animatorów i trenerów partycypacji i publicznej” – ciekawa przestrzeń, miejsce wymiany doświadczeń z zakresu partycypacji, w którym konsultacje, to tylko element systemu partycypacji, brania współodpowiedzialności za mądre rządzenie, które zaczyna się od naszego podwórka.

Wydarzenie obfitowało w interesujące panele, newsy z zakresu partycy-

[fot. Dariusz Ignatowicz]

pacji, dużo optymistycznych informacji, ciekawych ludzi, polityków, aktywistów, urzędników. Ciekawostką, służącą wsparciu urzędników w temacie włączenia obywateli w procesy podejmowania decyzji, okazała się gra multimedialna PARTYtura (Partycypacja w turach), która została zaprezentowana podczas pierwszego dnia obrad. Przetestowana na forum, przez ochotników, którzy przyjechali z Warmii i Mazur – Piotra Omaleckiego i Monikę Falej.

Inicjatywa „Chcę”, zapoczątkowana przez animatora z terenu Warmii i Mazur Zbigniewa Mieruńskiego, okazała się trafionym podsumowaniem na koniec pierwszego dnia obrad. Polegała na stworzeniu ponad 200 portretów uczestników Rzeczpospolitej Lokalnej. Dodatkowo, znalazły się na nich hasła, zaczynające się od słowa: „Chcę ...”, dotyczące afirmacji życia widniejących na portretach osób. Na koniec portrety zawieszono zostały na ścianie, w której odbywał się sejm.

Uczestnictwo w takim spotkaniu, oprócz tego, że było bardzo inspirujące, dawało przyjemność dzielenia się ze spotkanymi uczestnikami swo-

Uczestnicy Rzeczpospolitej Lokalnej 2014

imi doświadczeniami i przemyśleniami w temacie partycypacji publicznej. Wzbogaciło wiedzę na temat metod jej realizowania, różnych punktów widzenia, wpływu na jej ostateczny kształt. Pozwoliło też spojrzeć z dystansu na system wdrażania partycypacji, zwłaszcza w najbliższych nam aspektach działań, w małych społecznościach. Podczas tych dwóch dni wzmocnione zostało przekonanie, że ruch ten, to siła i potencjał, który wciąż się rozwija.

Pozostaje mi tylko czekać do następnej edycji Rzeczpospolitej Lokalnej i zachęcić do udziału w niej zainteresowanych, którym na sercu leży partycypacja i głód wiedzy w tym temacie.

Nad wydarzeniem honorowy patronat objął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski, a ambasadorem Rzeczpospolitej Lokalnej 2014 został Henryk Wujec – Doradca Prezydenta RP.

MODELOWA WSPÓŁPRACA ORGANIZACJI Z SAMORZĄDAMI

Dagmara Bielawska

1 października 2013 roku Stowarzyszenie ESWIP rozpoczęło realizację nowego projektu, którego założeniem jest zwiększenie zakresu i poprawa jakości współpracy pomiędzy administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi. Wdrażać będziemy wybrane rozwiązania określone w „Poradniku modelowej współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych”. Projekt obejmuje wsparciem Miasto Elbląg, Gminę Elbląg oraz Gminę Tolkmicko.

Główne przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w ramach projektu „Modelowy Samorząd”:

- we wszystkich trzech samorządach przeprowadzona zostanie samoocena metodą Lokalnego Indeksu Jakości Współpracy;
- wśród mieszkańców Elbląga wykonane zostanie badanie ich opinii nt. uczestnictwa w konsultacjach społecznych oraz zastosowania najbardziej skutecznych według nich metod – jedna wybrana forma konsultacji zostanie przetestowana w praktyce;
- w Elblągu, Gminie Elbląg oraz Gminie Tolkmicko wypracowane zostaną dokumenty niezbędne do wdrożenia założeń Modelu Współpracy, tj.:
 - skuteczne formy przeprowadzania konsultacji
 - w Elblągu powstaną procedury wykorzystania kanałów komunikowania się i przekazywania informacji na linii samorząd – organizacje – mieszkańcy – media oraz stworzony zostanie interaktywny serwis internetowy
 - schemat tworzenia dokumentów planistycznych (strategii, programów)

- system monitoringu, kontroli i oceny realizacji zleconego zadania publicznego w samorządzie; dodatkowo, w Elblągu, dokonana zostanie ewaluacja trzech wybranych zadań w ramach konkursów ogłoszonych przez samorząd elbląski
- zasady dotyczące przystępowania samorządu do partnerstw projektowych
- wytyczne przygotowywania wydarzeń, takich jak Forum Inicjatyw Pozarządowych i Konferencja Plenarna Organizacji Pozarządowych
- system wsparcia wolontariatu (w Elblągu);
- organizacje pozarządowe z terenu Gminy Elbląg i Gminy Tolkmicko zostaną objęte wsparciem szkoleniowo-doradczym;
- w Gminie Tolkmicko utworzony zostanie zespół inicjatywno-doradczy;
- w Gminie Elbląg utworzona zostanie Rada Działalności Pożytku Publicznego;
- wydane zostaną 3 numery pisma „Pozarządowiec” oraz powstaną filmy dotyczące zagadnień związanych ze współpracą samorządu z organizacjami pozarządowymi.

Ponadto, uczestnicy projektu – przedstawiciele samorządu i organizacji pozarządowych ze strony wszystkich partnerów – wezmą udział w Szkole Modelu Współpracy (cyklu edukacyjnym, wspomagającym wdrażanie zaplanowanych elementów). Zajęcia mają doprowadzić do zwiększenia liczby liderów i przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, działających na rzecz wzmocnienia jakości współpracy w oparciu o Model Współpracy.

Szczegółowych informacji można dowiedzieć się w biurze projektu:

Stowarzyszenie ESWIP
ul. Związku Jaszczurczego 17
82-300 Elbląg
tel. 55 236 27 16
e-mail: d.bielawska@eswip.pl,
m.zajac@eswip.pl

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Modelowy Samorząd

BĘDZIE KOLEJNA EDYCJA BUDŻETU OBYWATELSKIEGO W ELBLĄGU

Źródło: umelblag.pl

Radni Rady Miejskiej w Elblągu podjęli na lutowej sesji uchwałę intencyjną w sprawie wprowadzenia Budżetu Obywatelskiego na rok 2015. To już trzecia edycja takiej formy udziału mieszkańców w życiu publicznym tego miasta.

Budżet obywatelski należy rozumieć jako formę konsultacji społecznych w sprawie przeznaczenia części wydatków, z ogólnego budżetu miasta, na wskazane przez mieszkańców propozycje zadań, o charakterze lokalnym. Zadania te jednak muszą mieścić się w kompetencji gminy.

W ramach tej formy udziału mieszkańców w życiu publicznym, mogą być proponowane pomysły, dotyczące danego okręgu wyborczego oraz inicjatywy ogólnomiejskie. Mają one służyć mieszkańcom całego miasta, a ich realizacja powinna być zakończona w ciągu całego roku budżetowego.

W mieście Elblągu budżet obywatelski został uruchomiony w 2012 r. Pomysł spotkał się z dużym zainteresowaniem mieszkańców. W tym roku inicjatywa jest kontynuowana. Po raz trzeci propozycje zadania do zrealizowania może zgłosić każdy mieszkaniec, posiadający czynne prawo wyborcze do Rady Miejskiej w Elblągu.

W marcu br. zarządzeniem prezydenta powołano zespół, który zajmie się opracowaniem harmonogramu działań oraz wypracowaniem zasad funkcjonowania i wdrożenia Budżetu Obywatelskiego 2015 w Elblągu. Co ważne, kryteria będą uwzględniały zgłoszone uwagi

radnych oraz reprezentantów organizacji pozarządowych.

W dotychczasowych edycjach Budżetu Obywatelskiego w Elblągu, zdecydowana większość pomysłów dotyczyła infrastruktury miejskiej – budowy i modernizacji dróg, chodników, parkingów, placów zabaw, poprawy stanu istniejących obiektów rekreacyjno-sportowych.

Szczegółowe informacje nt. tegorocznej edycji Budżetu Obywatelskiego w Elblągu będzie można znaleźć pod adresem

www.budzetobywatelski.elblag.eu. ■

wim.ngo.pl

O METODACH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Katarzyna Starzyk, Maria Klaman

Dobór odpowiedniej formy konsultacji może zwiększyć skuteczność prowadzonych działań w tym zakresie. Przed wyborem konkretnej metody, warto zastanowić się nad kilkoma istotnymi kwestiami.

NAJWAŻNIEJSZE ETAPY PLANOWANIA DZIAŁAŃ PARTYCYPACYJNYCH

DOKŁADNE OKREŚLENIE CELU – zdefiniowanie celu, który chcemy osiągnąć wyznacza ogólny kierunek wszelkich kolejnych działań, porządkuje myślenie o procesie jako całości.

WYBÓR METODY/TECHNIKI – czyli nie wszystko nadaje się do wszystkiego, to na jaką technikę się zdecydujemy, może zwiększyć skuteczność naszych działań.

OKREŚLENIE GRUPY UCZESTNIKÓW NASZYCH DZIAŁAŃ – nie zawsze każdy MUSI partycypować: istotne jest zidentyfikowanie grup interesariuszy – ludzi, których przedmiot naszych działań faktycznie dotyczy. Taka wiedza pozwala wybrać formę i sposób przekazania informacji o naszych działaniach.

JAK WYBRAĆ METODĘ?

1. Określenie celu konsultacji społecznych – do jakiej zmiany mają doprowadzić? Zebrać indywidualne opinie? Umożliwić dyskusję i wyrażenie opinii? Zgromadzić nowe propozycje/pomysły? Stworzyć wspólną wizję czegoś? Wypracować kompromis, rozwiązać konflikt? Doprowadzić do jednoznacznego rozstrzygnięcia?
2. Czyje zdanie jest dla nas najważniejsze? Całej społeczności – kluczowa jest REPREZENTATYWNOSĆ? Określonych grup mieszkańców?
3. Czym dysponujemy? Ile mamy pieniędzy? Ile mamy czasu?

WYBRANE METODY KONSULTACJI SPOŁECZNYCH: PLANOWANIE PARTYCYPACYJNE

ZALETY:

- technika dobra do działań związanych ze zmianą /projektowaniem przestrzeni
- możliwość stworzenia wspólnej wizji
- przygotowanie planu działań

WADY:

- jest to długotrwały proces, składający się

z wielu etapów, wymagający rzetelnych przygotowań

- liczba osób ograniczona przez formułę warsztatów (w jednej grupie od 8 do 15 osób)

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- istotne jest przygotowanie szczegółowej diagnozy sytuacji wyjściowej
- ważne, aby przygotować wcześniej kilka projektów zmieniających na bieżąco
- potrzebna pomoc ekspertów: badaczy społecznych, urbanistów/architektów

DZIEŃ OTWARTY

ZALETY:

- szansa na zapoznanie się z prezentowanymi koncepcjami, zadawanie pytań i zgłaszanie uwag oraz własnych propozycji
- możliwość spotkania się z przedstawicielem władz/organizacji
- możliwość przeprowadzenia „przy okazji” badań ankietowych

WADY:

- rozmowy niemoderowane
- jednodniowe wydarzenie wymagające ustalenia terminu

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- bardzo ważny jest odpowiedni dobór miejsca i czasu – od tego zależy frekwencja
- ciekawa prezentacja problemu (tablice, plakaty, zdjęcia), materiały informacyjne (pisanie, wizualne)
- dyżury organizatorów
- zbieranie informacji kontaktowych dające szansę na informację zwrotną

KONSULTACJE „MIMOCHODEM”

Wykorzystanie różnych wydarzeń (np. pikników, spotkań świątecznych, festynów) do zbierania opinii na ważny dla nas temat.

ZALETY:

- możliwość dotarcia do szerokiego grona ludzi
- atrakcyjna, niezobowiązująca forma; można zachęcić osoby dotychczas niezainteresowane tematem

WADY:

- brak możliwości pogłębionej rozmowy
- brak kontroli nad tym, kto zabiera głos (zaproszenia na wydarzenia otwarte i sze-

rokie)

- wydarzenie główną atrakcją, nasz punkt może nie być zauważony

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- atrakcyjne i „szybkie” sposoby wypowiedzenia się (np. głosowanie poprzez naklekanie kropek, wrzucanie kulek do słoików, dopisywanie skojarzeń)
- aktywne zapraszanie, zachęcanie do wypowiedzenia się
- wyraźna i czytelna informacja o innych naszych działaniach

SPOTKANIA OTWARTE

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- odpowiednia lokalizacja: miejsce łatwo dostępne (osoby niepełnosprawne), znane, z odpowiednio dużą salą
- odpowiednia godzina spotkania: taka, by mogli w niej uczestniczyć zaproszone przez nas osoby (np. dla osób pracujących: późne popołudnie)
- przygotowanie sali: ustawienie krzeseł, stołów (tak, by wszyscy się widzieli i słyszeli), bardzo wiele od tego zależy
- przygotowanie materiałów informacyjnych (czego dotyczy spotkanie, informacja o poprzednich i kolejnych krokach) dostępnych dla wszystkich
- osoba/osoby prowadzące spotkanie – pilnują planu spotkania, moderują rozmowę (czasami warto, by był to ktoś „z zewnątrz”)
- jeśli spotkanie jest długie – zaplanować przerwy, ew. skromny poczęstunek
- czasami warto zaprosić „gości specjalnych”, którzy pomogą spojrzeć na sprawę z innej strony
- rejestrowanie przebiegu spotkania – nagranie (lub ew. notatki), zdjęcia
- warto zbierać przy tej okazji bezpośrednie kontakty do uczestników

OPEN SPACE

ZALETY:

- wypracowywanie założeń, pomysłów, burza mózgów
- równoległa praca nad różnymi wątkami sprawy
- spontaniczny i zmienny podział na grupy
- daje szansę na spotkanie się w dużym gronie uczestników

WADY:

- im więcej osób, tym trudniejsza do zapanowania grupa
- rzadko prowadzi do konkretnych rozwiązań (raczej ogólnych pomysłów)
- luźna formuła spotkania – brak wyznaczonych ram

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- przestrzeń pozwalająca na pracę w wielu grupach
- moderator znający założenia techniki open space, czuwający nad przestrzeganiem zasad w ramach spotkania
- dokumentowanie prac w grupach (notatki)

WORLD CAFE

Rozmowa toczy się przy kilku stolikach, każdy posiada swojego stałego „gospodarza” i poświęcony jest innemu tematowi. Uczestnicy podzieleni na niewielkie grupki co ok. 15 min zmieniają stolik i temat rozmowy, starając się dopowiedzieć coś nowego do pracy poprzednich grup.

ZALETY:

- możliwość wypracowania konkretnych pomysłów w większym gronie
- można sprecyzować temat rozmowy, skupić się na poszczególnych aspektach
- wypracowania wielu różnych pomysłów

WADY:

- trudność organizacji przy większej liczbie uczestników
- rzadko prowadzi do konkretnych rozwiązań (raczej ogólnych pomysłów)

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- dużo zależy od sformułowania tematów „stolikowych” – muszą być konkretne, ale i dające możliwość „wielokrotnej” rozmowy
- potrzeba „gospodarzy” stolików – osób prowadzących i podsumowujących dyskusje

- przy każdym stoliku miejsce na notatki: flipchart lub papierowy obrus <http://www.theworldcafe.com/tools.html>

WARSZTATY PRZYSZŁOŚCIOWE

Warsztaty przyszłościowe (ang. future workshop) to technika pozwalająca na dialog w obrębie lokalnej społeczności (w tym np. pomiędzy mieszkańcami, lokalnymi władzami, przedsiębiorcami) w celu stworzenia wspólnej wizji danej sytuacji (np. rozwoju gminy). Składa się z 4 faz: przygotowawczej, krytycznej, utopii i realizacji.

ZALETY:

- możliwość stworzenia wspólnej wizji
- przygotowanie planu działań

WADY:

- sporo pracy przy przygotowaniu warsztatu
- warto skorzystać z zewnętrznego moderatora

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- bardzo ważny jest wygląd sali, w której odbywać będą się warsztaty: warto zwrócić

uwagę na rozkład sił w grupie

- trzeba bardzo uważać na przebieg dyskusji, dbać o swobodę wypowiedzi dla każdego uczestnika, nie dominowanie dyskusji przez kilka osób

PANEL OBYWATELSKI

ZALETY:

- liczba uczestników i sposób ich doboru nadaje wynikom charakter reprezentatywny
- dobre narzędzie do zasięgania przez władze opinii mieszkańców na temat usług publicznych
- budowanie bazy respondentów, do których potem można wracać z pytaniami

WADY:

- konieczne jest wsparcie samorządu i instytucji publicznych: np. do rekrutacji uczestników czy wsparcia merytorycznego
- proces powinien być powtarzalny – dotyczy to także wylosowanych uczestników; problemem jest utrzymanie reprezentatywności uczestników panelu

- proces jest kosztowny

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- bardzo istotna jest dbałość o konstrukcję materiałów do badania i wcześniejszy pilotaż
- aby utrzymać odpowiednią liczbę uczestników warto ich motywować, np. nagrodami za udział

MAPY POZNAWCZE

ZALETY:

- możliwość odtworzenia postrzegania przestrzeni
- wiele różnych wariantów: mapy różnych grup, zaznaczanie różnych aspektów przestrzeni (np. niebezpieczne/miłe/zaniedbane)

WADY:

- bardzo subiektywny charakter map
- nad jedną mapą może pracować mała grupa osób

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- należy dać uczestnikom jasną instrukcję: jakie miejsca mają zaznaczyć
- mapy nie muszą być „profesjonalne”, warto by były schematyczne i uczestnicy sami je rysowali
- trzeba zapewnić odpowiednie materiały: flipcharty, kolorowe pisaki, naklejki
- warto, po narysowaniu mapy, poprosić uczestników o jej przedstawienie, opisanie – i dopytywać o różne elementy

OCENA PARTYCYPACYJNA

ZALETY:

- diagnozy społeczności lokalnej (potrzeb i warunków funkcjonowania)
- wykorzystanie wiedzy i obserwacji członków danej społeczności

- umożliwia tworzenie wspólnej wizji
- efektem – plan działania

WADY:

- wymaga doświadczonego moderatora
- nad jedną mapą może pracować mała grupa osób

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- ważne jest przeprowadzenia dokładnej akcji informacyjnej
- istotne jest znalezienie odpowiedniego lokalu
- duża rola moderatora
- wykorzystanie wizualnych i „interaktywnych” zadań jako podstawa

TERENOWE PUNKTY KONSULTACYJNE

ZALETY:

- wyjście do mieszkańców
- swobodne warunki wypowiedzenia się
- możliwość ustawienia przy punkcie makiety, mapy
- możliwość wyłożenia krótkiej ankiety (max. 5 pytań)
- punkt jest dobrze widoczny

WADY:

- uzależnienie od warunków pogodowych
- potrzeba ciągłej obecności kompetentnej osoby przy punkcie
- brak możliwości pogłębionej rozmowy na dany temat

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- wybrać dobre miejsce, uczęszczane przez wiele osób, które się nie spieszą (np. skwer, park, deptak)
- potrzeba ciągłej obecności osoby, która odpowie na wszelkie pytania związane z tematem zasięgania opinii
- informowanie o kolejnych etapach procesu i sposobach komunikowania się z mieszkańcami
- aktywne zapraszanie do punktu konsultacyjnego

SPACER BADAWCZY

ZALETY:

- bezpośredni kontakt z badanymi
- zbieranie uwag na bieżąco, możliwość dopytania
- rozmowa o namacalnych, widocznych problemach

WADY:

- uzależnienie od warunków pogodowych
- możliwość jednorazowego spaceru z niewielką grupą osób (najlepiej max. 12-15)

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- obecność „przewodnika”, który zadaje pomocnicze pytania, stymuluje wyrażanie opinii
- obecność osoby (lub osób), która rejestruje odpowiedzi (zapisuje lub za zgodą uczestników nagrywa)
- zbieranie materiału wizualnego (zdjęcia, filmy)

7 ZASAD PRAWIDŁOWEGO PROWADZENIA KONSULTACJI

Źródło: Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji – „Siedem Zasad Konsultacji”
oprac. Stowarzyszenie ESWIP

Celem konsultacji społecznych jest poprawa jakości decyzji i legislacji. Wysłuchanie racji różnych stron pozwala odpowiednio wcześniej wychwycić błędy i stworzyć bardziej wyważone rozwiązania. Warto podkreślić, że konsultacje służą wyrażeniu i wymianie poglądów, a nie prowadzeniu sporów. Udział mieszkańców w procesie nadawania kształtu politykom publicznym i rozstrzygnięciom prawnym przyczynia się do realizowania dobra wspólnego, widzianego w kategoriach jakości życia całej społeczności. Aby konsultacje mogły spełniać te funkcje, trzeba postępować według 7 wytycznych, które podpowiadają, jak prawidłowo powinien przebiegać ten proces: 1. dobra wiara 2. powszechność 3. przejrzystość 4. responsywność 5. koordynacja 6. przewidywalność 7. poszanowanie dobra ogólnego i interesu publicznego

DOBRA WIARA

W myśl tej zasady konsultacje powinny przebiegać w duchu dialogu obywatelskiego. Każda ze stron ma obowiązek wysłuchać drugiej, ponadto strony wyrażają wolę zrozumienia odmiennych poglądów. Bardzo ciężko jest sprawdzić, czy konsultacje prowadzone są z dobrą wiarą, dlatego też przestrzeganie pewnych kryteriów powinno o tym świadczyć. Przede wszystkim żadne z propozycji nie mogą być „szytywne”: zarówno uczestnicy, jak i organizator konsultacji muszą wykazywać gotowość do wniesienia zmian do swoich pomysłów. Ponadto organizator powinien w przejrzysty sposób przedstawić przedmiot konsultacji, czas trwania i termin prezentacji odpowiedzi. Uczestnicy powinni mieć zapewniony dostateczny czas na zgromadzenie argumentów i udzielenie odpowiedzi, a materiały do konsultacji muszą być czytelne i zrozumiałe.

POWSZECHNOŚĆ

Mówi o tym, że każdy zainteresowany tematem powinien mieć możliwość dowiedzenia się o konsultacjach i wyrażenia swojej opinii. Organizator konsultacji musi umieścić o nich informację w ogólnodostępnym miejscu (strona internetowa Ministerstwa lub BIP), wskazane jest również, aby umieszczać propozycje tematów to konsultowania na przeznaczonych do tego platformie internetowej. Organizator musi określić, kogo dana sprawa dotyczy (np. poprzez sporządzenie publicznej listy

interesariuszy, do których konsultowany dokument został przesłany). Dodatkowo, przedmiot konsultacji powinien być zaprezentowany w przystępny sposób, który umożliwia zrozumienie go nie tylko grupom ekspertów, ale przede wszystkim zainteresowanym nim obywateli.

PRZEJRZYSTOŚĆ

Informacje o zasadach, założeniach, przebiegu i rezultacie konsultacji powinny być powszechnie dostępne. Poza tym musi być jasno określone, kto reprezentuje jaki pogląd. Organizator ma obowiązek poinformować o harmonogramie konsultacji i w miarę szybko publikować kolejne wersje dokumentu oraz zgłaszać do niego uwagi. Wszelkie uwagi uczestników, jak i odpowiedzi organizatora, powinny być jawne.

Należy zauważyć, że gdy mamy do czynienia z zamkniętymi spotkaniami eksperckimi, nie możemy już mówić o konsultacjach społecznych.

RESPONSYWNOSĆ

Każdy, kto zgłosi opinię, powinien otrzymać merytoryczną odpowiedź w odpowiednim czasie. Oprócz tego, podsumowanie konsultacji powinno mieć miejsce w terminie, który został podany na początku całego procesu. Podsumowanie to powinno być udostępnione publicznie w postaci dokumentu ze zbiorem zgłoszonych opinii i fachowym odwołaniem się do nich.

Odpowiedzi muszą stanowić uza-

sadnienie podjętych decyzji, w języku przystępnym dla mieszkańców (wykluczone jest używanie języka specjalistycznego). Organizator konsultacji musi dopilnować, aby o wynikach dowiedziały się wszystkie osoby, które zgłosiły swoje propozycje.

KOORDYNACJA

Wskazuje, że konsultacje powinny mieć gospodarza za nie odpowiedzialnego. Ważne jest, aby wyznaczyć go już przy samym rozpoczynaniu konsultacji – dobrze, aby był to ktoś, pełniący ważne decyzyjne funkcje (np. dyrektor departamentu, naczelnik itp.). Osoba ta ma obowiązek włączać w proces konsultacji administrację jej podległą. Gospodarz ma możliwość wyznaczenia koordynatora ww. procesu – musi jednak powiadomić o tym uczestników.

PRZEWIDYWALNOŚĆ

Mówi o tym, że proces konsultacyjny musi być prowadzony w sposób wcześniej zaplanowany, oparty o zrozumiałe dla uczestników zasady. Zbieranie opinii powinno mieć miejsce w czasie nie krótszym niż 7 dni. Trzeba pamiętać o tym, że nie należy rozpoczynać konsultacji w momencie konfliktu – dobrze prowadzone konsultacje mają bowiem szansę zapobiec jego ewentualnemu powstaniu. Proces konsultacyjny jest właściwy, gdy zostaje rozpoczęty na możliwie wstępnym etapie formowania polityk publicznych – im szybciej się zaczyna, tym więcej daje korzyści. Jest

również właściwy, gdy czas przydzielony na sformułowanie opinii na każdym etapie prac jest nie krótszy niż 21 dni oraz gdy harmonogram konsultacji zakłada czas na rozpatrywanie opinii oraz opracowanie odpowiedzi.

POSZANOWANIE DOBRA OGÓLNEGO I INTERESU PUBLICZNEGO

Założeniem przyświecającym konsultacjom jest obustronne wysłuchanie racji. Organizator konsultacji powinien

kierować się interesem publicznym, a nie interesem poszczególnych grup. Jeśli zgłoszony pogląd nie został wzięty pod uwagę w ostatecznych ustaleniach organizatora, to jego autor ma prawo dowiedzieć się, dlaczego tak się stało. ■

**OŚRODEK WSPIERANIA INICJATYW
EKONOMII SPOŁECZNEJ**

ul. Związku Jaszczurczego 17, 82-300 Elbląg
tel./faks 55 235 33 88

owies@eswip.pl
www.owies.org.pl

DIAGNOZA PARTYCYPACYJNA

Na podstawie publikacji „Quo vadis? O partycypacyjnej diagnozie lokalnej”,
Agata Urbanik

W tradycyjnych formach badań społecznych – jakościowych (np. wywiady indywidualne lub grupowe), jak i ilościowych (np. badania kwestionariuszowe), można zaobserwować wyraźne zróżnicowanie roli badacza-eksperta, zewnętrznego wobec badanej grupy oraz osób badanych, czyli respondentów.

W przypadku respondentów ważna jest ich wiedza. Są oni jedynie przedmiotem badania, nie mają wpływu na jego kształt i nie są też informowani o jego rezultatach. Za realizację badania odpowiedzialny jest zespół badawczy. Przygotowuje proces badania, dobiera odpowiednie narzędzia, jak również analizuje wyniki. Na ich podstawie przygotowuje raport, który udostępniany jest w szczególności zleceniodawcom i grupie badaczy. Mogą oni (lecz nie muszą) uwzględnić wnioski z badania w podejmowanych działaniach. Obecnie można zaobserwować zmianę, jaka zachodzi w podejściu do badań społecznych oraz zarządzania publicznego. Proces ten jest coraz bardziej otwierany na uczestników. Istotniejsza od wyniku badania staje się kwestia samego procesu. Badanie przyjmuje właściwość wydarzenia społecznego, które przez to, że jest prowadzone, może przynieść zmianę społeczności. Osoby i grupy,

z którymi przeprowadzane jest badanie przestają być jedynie informatorami. Stają się także współtwórcami badania.

Badanie staje się partycypacyjne, gdy:

- uczestnicy znają i rozumieją jego cel, ponieważ współuczestniczą w całym procesie (np. w mapowaniu środowiska lokalnego, czyli rozpoznaniu głównych aktorów i zależności pomiędzy nimi),
- narzędzia badawcze są współtworzone przez uczestników i realizują oni samo badanie (np. młodzież w liceum tworzy scenariusze spotkań z gimnazjalistami),
- uczestnicy mają wpływ na przebieg badania – przedstawiane są im wyniki częściowe i finałowe badania oraz są z nimi konsultowane; jest możliwość udzielania informacji zwrotnej na temat sposobu przeprowadzania badania i jego wyników,
- przy badaniu wykorzystuje się skutecz-

ne formy komunikacji, by dotarło ono do społeczności – informacje o procesie badawczym są rozpowszechniane lokalnie za pomocą mediów, ogłoszeń, Internetu i innych kanałów,

- w badaniu głos mogą zabierać grupy zwykle marginalizowane
- wykorzystuje się partycypacyjne metody badawcze (techniki warsztatowe) lub tradycyjne metody badawcze uzupełnia się elementami partycypacyjnymi, które otwierają badanie na społeczność lokalną (tworzenie otwartych zespołów roboczych, wspólne opracowywanie narzędzi, realizowanie badania również siłami członków społeczności). Kluczową rolę w procesie odgrywają nowe techniki – różnego rodzaju spotkania warsztatowe, w których uczestnicy i prowadzący są współpracownikami, partnerami, i razem pracują na zadany temat. ■

10 LAT POLSKI W UNII EUROPEJSKIEJ

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, we współpracy z innymi partnerami (m.in. Urzędami Marszałkowskimi, instytucjami wdrażającymi fundusze unijne oraz beneficjentami), zaprasza do udziału w obchodach 10-lecia członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Z tej okazji, w okresie od 1 do 11 maja 2014 r., w całym kraju odbędzie się wiele wydarzeń prezentujących tysiące projektów, zrealizowanych przy udziale Funduszy Europejskich. Przedsięwzięcia stanowią podsumowanie ostatnich 10 lat rozwo-

ju naszego państwa i zaprezentują skalę zmian, jakie nastąpiły, dzięki wykorzystaniu Funduszy Europejskich.

Dni Otwarte Funduszy Europejskich to największa akcja promująca projekty dofinansowane ze środków unijnych w Polsce. Wśród zaplanowanych atrakcji są m.in. koncerty, warsztaty, szkolenia, zawody sportowe, wystawy, pokazy, konkursy i zabawy dla dzieci,

gry miejskie oraz wiele, wiele innych.

Wydarzenia przewidziane w ramach obchodów na terenie województwa warmińsko-mazurskiego można sprawdzić w serwisie <http://www.10latwue.pl/znajdz-atrakcje>. Tam znajdują się również szczegółowe informacje o całym przedsięwzięciu. ■

ELBLĄG KONSULTUJE... NIEŁATWO

Arkadiusz Jachimowicz

ALE O CO CHODZI?

Idea projektu „Elbląg konsultuje” jest prosta: nauczyć urzędników, jak konsultować (poprzez szkolenia), opracować Regulamin konsultacji społecznych i przeprowadzić 6 procesów konsultacyjnych, a na koniec zebrać doświadczenia i ostatecznie sformułować Regulamin. I koniec. Co pozostaje? - wiedza i doświadczenie urzędników, w jaki sposób konsultować z mieszkańcami różne tematy; Regulamin konsultacji społecznych, przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Elblągu oraz strona internetowa do konsultacji [<http://konsultacje.elblag.eu/>].

Projekt przygotowany został za władzy poprzedniej, realizowany jest za władzy aktualnej, a kończony będzie za władzy przyszłej. Został sfinansowany ze środków unijnych, w ramach konkursu projektów. Konkursu – czyli projekt wygrał z setkami innych projektów z całego kraju. Był i jest dobry. Stowarzyszenie ESWIP otrzymało na jego realizację 240.000 zł, na dwa lata (czyli jakieś 10.000 zł miesięcznie, gdzie strona internetowa

[fot. Karolina Lubak]

do konsultacji kosztuje wielokrotnie więcej). Trochę mało, bo żeby dobrze przeprowadzać konsultacje, trzeba sporo zainwestować w wiedzę wśród urzędników, ale też wśród mieszkańców, a to kosztuje. Z drugiej strony dobrze, że te pieniądze są, bo bez nich, czyli bez projektu, miasta zapewne nie byłoby stać na taki wydatek. Wiąże się to z faktem, że o konsultacjach społecznych nikt by nie mówił, oprócz od czasu do czasu opozycji we władzach. Na szczęście projekt jest. I nie kosztuje elblązan ani złotówki!

PO REFERENDUM I PRZED WYBORAMI

Przyznam, że po raz pierwszy realizowany przez moje stowarzyszenie projekt budzi takie emocje. Z jednej strony utrudnia to pracę, ale z drugiej, to pewnie dobrze, bo widać zaangażowanie części mieszkańców. Także tych (przede wszystkim tych?), którzy zabiegają o dostanie się do władzy. To zainteresowanie rozumiem, sam jestem zwolennikiem (i uczestnikiem) szerokich, niepartyjnych wyborów samorządowych. Zniewała mnie jednak u niektórych osób zadziwiająca argumentacja, poziom dyskusji, brak znajomości faktów, zła wola etc., etc. Uważam jednak, że wdrożenie sprawnego systemu konsultacji w moim mieście jest ważniejsze, niż te jednostkowe sytuacje. Poza tym na szczęście ogromna większość osób rozumie, co jest robione i uważa to za ważne. Dziękuję im za to.

JAK TO JEST, ŻE ORGANIZACJA WZIĘŁA SIĘ ZA KONSULTACJE?

Konsultacje społeczne to domena samorządu. To element partycypacji społecznej, czyli współpracy samorządu z mieszkańcami. Ta współpraca, to najpierw dobra komunikacja z mieszkańcami, potem właśnie skuteczne konsultacje, a na końcu dopuszczenie mieszkańców do podejmowania pewnych decyzji, np. poprzez pracę w zespołach, radach etc. (dobrym przykładem jest budżet obywatelski, gdzie o pewnej części pieniędzy miejskich decydują mieszkańcy).

Tak więc za konsultacje społeczne powinien się wziąć Urząd Miejski. Ale w ramach wspomnianego konkursu samorząd nie chciał być wnioskodawcą. Uzналиśmy sprawę za ważną i podjęliśmy to ryzyko, jak widzimy – znaczne i w porozumieniu z samorządem napisaliśmy i złożyliśmy projekt. A teraz go realizujemy.

Z boku wygląda to tak, jakbyśmy to my – ESWIP, byli za konsultacje odpowiedzialni. Ciężar projektu leży jednak po stronie miasta, my jesteśmy tylko operatorem. Choć z drugiej strony dobrze, że strona społeczna współtworzy system konsultacji społecznych. Gdyby to robili tylko urzędnicy, sprawa wyglądałaby inaczej. Tak, to trzeba robić razem, bo wtedy widzi się potrzeby i uwarunkowania obydwu stron.

DLACZEGO ORGANIZACJE POZARZĄDOWE?

Mało kto wie, że organizacje pozarządowe mają zagwarantowane konsultacje w myśl Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Oznacza to, że Urząd Miejski jest zobowiązany konsultować z organizacjami projekty aktów prawa miejscowego (przede wszystkim projekty uchwał Rady Miejskiej), które dotyczą działalności statutowej tych organizacji. Oceniam, że takich projektów uchwał jest co najmniej 30 %. Jako stowarzyszenie oceniliśmy na zlecenie Elbląskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, jak to wygląda – fatalnie. (Opracowanie w tym zakresie jest dostępne na naszej stronie [http://www.eswip.pl/media/file/Pliki%20do%20aktualno%C5%9Bci/Elblag-Konsultuje/Raport_ewaluacyjny_konsultacje_ESWIP.pdf]). Wyniki tego badania były dla nas dużą inspiracją do podjęcia tematu konsultacji społecznych, aby równocześnie usprawnić konsultowanie z organizacjami. (Obecnie Regulamin będzie łączył konsultacje z mieszkańcami i konsultacje z organi-

[fot. Karolina Lubak]

[fot. Karolina Lubak]

zaczajami pozarządowymi). W związku z tym, to organizacje pozarządowe są głównym przedstawicielem strony społecznej: jest to Rada Elbląskich Organizacji Pozarządowych (REOP), licząca 9 przedstawicieli organizacji wybranych przez ogół elbląskich organizacji pozarządowych, a także 5 przedstawicieli organizacji w Elbląskiej Radzie Działalności Pożytku Publicznego (ERDPP). Ta Rada jest zespołem złożonym z przedstawicieli organizacji, radnych Rady Miejskiej i urzędników Urzędu Miejskiego. Każda organizacja to co najmniej 15 mieszkańców. Warto sobie przeliczyć. W Elblągu jest ponad 300 organizacji.

Natomiast mieszkańcy nie zrzeszeni w organizacjach mają możliwość brania udziału w kreowaniu systemu konsultacji społecznych, poprzez udział w otwartych debatach konsultacyjnych. Relacje z ich przebiegu i wypracowane wnioski zamieszczone są na wspomnianej wyżej stronie.

Jeżeli ktoś zatem uważa, że tworzenie systemu konsultacji jest nieuspołecznione, to mówiąc elegancko „oszczędnie gospodaruje prawdą”. A jeżeli ktokolwiek żąda, aby wszyscy mieszkańcy brali udział w konsultacjach, temu zaskiwającemu optymiście odpowiem, że

nawet w wyborach samorządowych jest to tylko kilkadziesiąt procent mieszkańców, i jest to z reguły niestety „mniejsza połowa”. Staśmy na ziemi.

UWAGA, UWAGA!

Konsultacje to nie decydowanie! Władze mogą wziąć pod uwagę wyniki konsultacji, czyli wnioski czy rozwiązania zaproponowane przez mieszkańców, ale nie muszą. Konsultacje to pozyskiwanie informacji i mądrości od mieszkańców, aby zaproponowane przez władze rozwiązania były lepsze, sprawniejsze, aby prawo lokalne było bardziej przyjazne czy sprawiedliwe. Do decydowania wybraliśmy Radę Miejską i Prezydenta. To oni podejmują ostateczne decyzje.

CO BYŁO, CO BĘDZIE

Projekt jest już w fazie zaawansowanej. Zasadnicze szkolenia są już na finiszu. Pozostały jeszcze takie, które będą mówiły o metodach konsultacyjnych (czyli – nie tylko ankiety, ale wywiady grupowe, sondaż deliberatywny, warsztaty konsultacyjne itp. – takich metod jest kilkanaście).

Podziwiam urzędników, radnych i pozarządowców oddelegowanych do szkoleń za determinację i trud z tym związany, to nie jest łatwa praca. I cieszę się, że tworzenie systemu konsultacji rozpoczęło się od szkoleń i warsztatów (czego nam inni zazdroszą). Bo najpierw trzeba wiedzieć, jak to się robi, otrzeć się o to w praktyce, a potem wdrażać.

Dotychczasowe szkolenia pozwalają

na opracowanie wstępnej wersji Regulaminu ds. konsultacji. (Praca nad nim odbywała się na jednym z warsztatów.) Obecnie, na podstawie materiałów wypracowanych podczas szkoleń, wyników otwartych debat z mieszkańcami, wniosków z ankietyzacji – jest już jego zarys. To będzie początek zmu-

nego procesu tworzenia i konsultowania tego Regulaminu – z prawnikami, urzędnikami, radnymi, organizacjami i w końcu, z mieszkańcami.

Warto, żeby to był regulamin nowoczesny, wyprzedzający nieco rzeczywistość, ale też praktyczny, żeby go często nie zmieniać. Jak prezydent zaakceptuje projekt Regulaminu, to zostanie on przekazany do konsultacji społecznych. Na pewno odbędzie się otwarta debata konsultacyjna na ten temat.

I jeszcze bardzo ważna sprawa – w ramach projektu Elbląg konsultuje przeprowadzonych zostanie 6 konsultacji. Równolegle samorząd powinien konsultować kilkadziesiąt innych tematów (np. projektów uchwał), poza

[fot. Aleksandra Dzięwulak]

projektem. Oceniam, że w ciągu roku powinno być przeprowadzonych do 100 procesów konsultacyjnych. Ogrom roboty. Dlatego proszę dać trochę czasu Urzędowi na rozkręcenie maszyny konsultacyjnej. Rok 2014 będzie rozruchowym, potem system konsultacji powinien być tak wkomponowany w działalność Urzędu Miejskiego, że będzie to naturalny, planowany, przewidywalny proces. I tego sobie, jako mieszkaniec Elbląga życzę.

MOJE KONSULTACYJNE MARZENIE TO...

Moje miasto wypracowało kulturę konsultacji społecznych. Elbląg ma nowoczesny Regulamin konsultacji. W Urzędzie Miejskim pracuje koordynator konsultacji (urzędnik odpowiedzialny za proces konsultacji), który skupia całą wiedzę dotyczącą konsultacji, współpracuje z departamentami i instytucjami miejskimi w zakresie konsultacji. W każdym Departamencie pracują

[fot. Aleksandra Dzięwulak]

[fot. Anna Kazmierowska]

urzędnicy, którzy potrafią zaplanować i przeprowadzić procesy konsultacyjne we współpracy z koordynatorem. Władze biorą pod uwagę wszystkie zgłaszane wnioski mieszkańców, te roztropne wdrażają, innych nie wykorzystują, ale zawsze informują wnioskodawców o decyzji wobec ich wniosków (Widzicie, ile to pracy?!).

Konsultacje są przewidziane przy każdej ważniejszej decyzji, i to na początku jej planowania (czyli nie, jaki ma być kolor tramwajów, tylko czy w ogóle mają być tramwaje). W budżecie miasta są przewidziane pieniądze na przeprowadzenie konsultacji (plakaty, ulotki, prowadzenie spotkań, opracowania trudnych tekstów

na przystępny język itp.).

Stosowane są różnorodne metody konsultacyjne. Również te, dzięki którym można zapobiec konfliktom – ci chcą sklep, tamci skwer...

A co do mieszkańców... Elblążanie angażują się w konsultacje: czytają materiały przeznaczone do konsultacji, szukają dodatkowych materiałów, przy-

chodzą na spotkania przygotowani do dyskusji, zabierają merytoryczny głos na forach konsultacyjnych, są pełni dobrej woli, potrafią ustąpić z żądań na rzecz dobra wspólnego... Ba, istnieje panel obywatelski skupiający ok. 500 elblążan, z którymi Urząd Miejski na co dzień konsultuje ważne sprawy...

Tak to mi się zamarzyło. Ale od marzeń się zaczyna. Życzę sobie, mieszkańcom i wybranym przez nich władzom, aby te marzenia się spełniły!

PRAKTYCZNE ZASTOSOWANIE BADAŃ SPOŁECZNYCH DLA ROZWOJU PARTYCYPACJI PUBLICZNEJ. WYCIĄG Z BADAŃ

Beata Wachniewska-Mazurek

U podstaw podejmowania działań leży rzetelna wiedza dotycząca problemu, który chcemy rozwiązać. Potrzeba bardziej szczegółowego zdiagnozowania możliwości rozwoju partycypacji publicznej w Elblągu została zrealizowana poprzez podjęcie projektów badawczych. Dla wprowadzania efektywnego i adekwatnego systemu konsultacji społecznych w Elblągu, warto poznać odpowiedź na kilka pytań.

W POLSCE...

W 2010/2011 roku zostało przeprowadzone ogólnopolskie badanie dotyczące efektywności mechanizmów konsultacji społecznych. Badanie swoim zasięgiem dotyczy całej Polski, więc warto się z nim zapoznać. Poniżej skró-

towe przedstawienie najważniejszych wniosków z badania :

„ROZUMIENIE POJĘCIA I POSTAWA WOBEC KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

- Duża część urzędników wyraża wyraźny brak zrozumienia pojęcia „konsultacje społeczne”, które często definiowane jest zbyt wąsko (np. jako informowanie o działaniach urzędu, nieformalny kontakt z obywatelami) lub nietrafnie (np. utożsamienie z dotowaniem organizacji pozarządowych,

współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego). Mają również problem z określeniem, jakie konkretne przejawy konsultacji można odnaleźć w funkcjonowaniu ich instytucji.

- Brak precyzyjnego rozumienia i definiowania procesów konsultacyjnych można zauważyć również po stronie obywateli, którzy charakteryzują się dość niską aktywnością obywatelską, niskim zainteresowaniem sprawami publicznymi i niewielkim poczuciem wpływu na nie.
- Bardzo zróżnicowane nastawienie do konsultacji społecznych: od otwarcie negatywnego, przez ambiwalentne, po pozytywne i dojrzałe.

POWODY PROWADZENIA KONSULTACJI I UCZESTNICTWA W NICH

- Po stronie urzędów administracji publicznej zasadniczym powodem dla prowadzenia konsultacji społecznych są wymagania ustawowe. Często jednak pojawiają się inne motywacje – diagnoza potrzeb społecznych i podniesienie jakości dokumentu, jak również budowania dialogu obywatelskiego i współdecydowania wraz z obywatelami, ale także rozpoznanie i wczesne reagowanie w sytuacjach konfliktowych, na koniec – chęć uzyskania wsparcia lub poszukiwanie szerszej legitymizacji działań urzędu.
- Zasadniczą motywacją obywateli do uczestnictwa w konsultacjach jest chęć wpływania na podejmowane decyzje i podnoszenie ich jakości, ale także kontrola funkcjonowania urzędu.
- Zarzuty ze strony uczestników konsultacji pod adresem administracji związane z niechęcią do prowadzenia prawdziwych konsultacji i faktycznego uwzględniania uwag spotykają się często z kontrargumentami o braku zainteresowania ze strony samych organizacji, a także uprawianiu przez nie wąsko rozumianego lobbingu – a zatem chęci wpisania korzystnego dla siebie rozwiązania, zamiast troski o szerszy interes publiczny, czy wreszcie braku w środowisku organizacji kompetencji do zrozumienia i komentowania przedkładanych dokumentów.

ROZWIĄZANIA INSTYTUCJONALNE I REGULACYJNE

- Wydaje się, że **działanie ciał konsultacyjno-doradczych to dobry mechanizm wzmacniania dialogu pomiędzy administracją publiczną a stroną pozarządową**. Wysoko trzeba ocenić ich **kompetencje i zaangażowanie** – przynajmniej sporej części z nich. Należy jednak zwrócić uwagę, że niektóre ciała nie funkcjonują bądź nie ma o nich dostępnych informacji, a niektórych kompetencje nie są zdefiniowane. Istnieje zagrożenie, że będą przejmować na siebie główny ciężar konsultacji społecznych – szczególnie na wyższych szczeblach.
- Wykorzystanie struktur organizacyjnych dialogu obywatelskiego w administracji publicznej jest zróżnicowane. Dość **powszechne jest stanowisko pełnomocnika ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi, dużo rzadsze występowanie osób lub komórek zajmujących się głównie konsultacjami społecznymi**. Istnienie tych struktur w urzędzie wyraźnie wzmacnia standardy i jakość konsultacji społecznych. Administracja publiczna wymaga jeszcze dużego wsparcia w podniesieniu jakości działania tych struktur (podnoszenie ich kompetencji, przeznaczenie środków finansowych).
- **Niewielkie rozpowszechnienie regulaminów konsultacji społecznych**, które wprowadzałyby standardy prowadzenia procesu w odniesieniu do różnych kryteriów (czas, dobór uczestników, rodzaj akcji informacyjnych i zasięgania opinii, dokumentowanie i raportowanie etc.).

ORGANIZATORZY I UCZESTNICY KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

- Świat urzędników i świat obywateli (czy organizacji pozarządowych) wydaje się funkcjonować według odrębnych reguł. Porozumiewanie się i współpraca pomimo tych różnic wymagają dużego zaangażowania obu stron.
- Uczestnicy konsultacji o organizatorach – Pozytywnie: wysokie kompe-

tencje, chęć dialogu z obywatelami; Negatywnie: brak dobrej woli, zaangażowania i nastawienia na dialog, niewzględnianie uwag, fasadowe traktowanie zasięgania opinii.

- Organizatorzy o uczestnikach konsultacji – Pozytywnie: wysokie kompetencje i zaangażowanie, większa elastyczność w funkcjonowaniu; Negatywnie: niskie zaangażowanie, niski profesjonalizm i braki organizacyjne, postawa roszczeniowa, konfliktowość, niewiara w działania urzędników.

PROCES KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

- W niektórych przypadkach lepiej od razu zdecydować o nieprzeprowadzeniu konsultacji, bo konsekwencje złych konsultacji mogą sprawiać, że organizacje i obywatele nie zdecydują się drugi raz na udział w nich. Tak się dzieje np. wtedy, gdy z góry wiadomo, że nie będą miały one żadnego wpływu na podejmowaną decyzję (konsultacje fasadowe) albo gdy nie towarzyszyłyby żadnemu procesowi decyzyjnemu (konsultacje „na zapas”).
- Często zbyt późne inicjowanie konsultacji społecznych, kiedy nie ma już większych szans na zasadniczy wpływ na ostateczny kształt dokumentu.
- Bardzo rzadkie jest konsultowanie założeń do dokumentu – najczęściej do konsultacji przedstawiany jest już gotowy projekt.
- Prawie wszystkie konsultacje inicjowane są ze strony urzędu.

NAKŁADY PONOSZONE NA KONSULTACJE SPOŁECZNE

- **Finansowe nakłady są żadne lub niewielkie** – większość urzędów nie przeznacza na nie więcej niż 1000 zł rocznie, prowadzone procesy urzędowe najczęściej nie przewidują też żadnych środków na ten cel.
- **Konsultacje społeczne wymagają przede wszystkim nakładów kadrowych i czasowych.**

W ELBLĄGU...

Znamy najważniejsze wnioski i rekomendacje z badań ogólnopolskich, jednakże jesteśmy świadomi, że ważny jest

kontekst i specyfika lokalna. Szczególnie istotne mogło mieć to znaczenie dla naszego miasta. Postawy obywatelskie, poglądy i opinie dotyczące polityki oraz zarządzania miastem w perspektywie referendum i odwołania władz Miasta oraz wyborów samorządowych (z jednej strony jeszcze nieodległych z drugiej ponownie się zbliżających) są zmienione i mogą istotnie różnić się od wyników w Polsce. Jednocześnie badania ogólnopolskie nie mogą odpowiedzieć nam na pytania, które są postawione na poziomie lokalnym (miasta Elbląga).

CIEKAWSCY ŚWIATA... I ELBLĄGA!

Podczas rozważań i rozmów doszliśmy do wniosku, czego chcemy się dowiedzieć, aby nasze działania móc dobrze zaplanować. Ostatecznie badanie miało na celu poznanie odpowiedzi na pytania:

- Jak to jest z naszymi postawami obywatelskimi? Czy bierzemy udział w życiu publicznym? Angażujemy się, interesuje nas polityka lokalna?
- Czy chcemy brać udział w konsultacjach społecznych? Dlaczego? Jeśli tak, to na jakich zasadach? O czym chcemy rozmawiać? Co nas motywuje, a co zniechęca? Dlaczego nie możemy lub nie chcemy brać udziału w konsultacjach?

Na pierwszy rzut oka pytania niby proste, odpowiedzi każdy może zaraz próbować formułować..., jednak chcemy poznać opinię wszystkich mieszkańców, aby uwzględnić wiele różnorodnych opinii, poglądów, które bez procesu badań pozostałyby dla nas (wszystkich) nieznanne.

Poszukując odpowiedzi na istotne dla prowadzenia dalszych działań wątpliwości, zaplanowaliśmy proces uzyskania trafnej i rzetelnej na nie odpowiedzi. Ustalone zostały cele badania. Efektem finalnym jest Raport z Badania perspektyw wzrostu partycypacji obywatelskiej. Proces zlecenia badania oraz nadzorowania metodologicznej poprawności ich realizacji gwarantuje nam uzyskanie odpowiedzi na postawione przez nas pytania o potrzeby i postawy mieszkańców Miasta Elbląga dla rozwoju partycypacji obywatelskiej. Kiedy zlecaliśmy badanie, ważna była dla nas jego jakość, dlatego rzetelnie przygotowali-

śmy się do określenia naszych oczekiwań i poszukania wykonawcy. Badanie przeprowadził dla nas instytut badawczy Millward Brown. Raport dostępny jest na stronie www.eswip.pl (zakładka: Raporty/badania).

„Badanie perspektyw wzrostu partycypacji obywatelskiej. Potrzeby i postawy mieszkańców Miasta Elbląga. Raport z badań” 06/03/2014

Aktywność obywatelska w Elblągu – jak jest? Elblążanin- przez różnookulary – jak siebie chcemy widzieć?

Jednym z istotnych przejawów aktywności obywatelskiej jest udział w wyborach. Tak mierzona aktywność Elblążan jest niższa niż przeciętna w Polsce.

Samo porównanie deklaracji dotyczących udziału w wyborach np. w przedterminowych wyborach Prezydenta Elbląga (79%) z danymi dotyczącymi frekwencji z PKW (36%) pokazuje skalę tego, jak bardzo elblążanie starają się dopasować własny wizerunek do swoich wyobrażeń tym, czego oczekuje od nich społeczność. Silnie obecny efekt społecznych oczekiwań jest szczególnie widoczny w grupie osób z wyższym wykształceniem, które licznie przynajmniej do aktywnej postawy obywatelskiej, zapewne uznając, że są do tego zobowiązani, jako przedstawiciele elity intelektualnej. Podatność na oczekiwania społeczne może być związana z poczuciem marginalizacji, peryferyjności czy też pewnego rodzaju kompleksem niższości wobec miast, które wyznaczają poziom aspiracji (np. Trójmiasto). Elblążanie chcą widzieć siebie w lepszym świetle (jako „dobrych obywateli”), chcą mieć poczucie sukcesu (jako osoby aktywne, kształtujące otoczenie), chcą mieć poczucie wpływu (takowe dało im np. doświadczenie zmiany władzy). Tymczasem sami siebie skutecznie przekonali, że sytuacja w ich mieście jest zła, ludziom źle się żyje i niewiele poza wyborami można na to poradzić. W ich opinii przyjdzie im patrzeć na stopniową degradację miasta i wspólnoty, podczas gdy siła robocza, kapitał, inwestycje i rozrywki odpływają do innych miejsc. Warto jednak zauważyć, że sam fakt tak dużej uległości wobec społecznych oczekiwań wskazuje, że elblążanie w przeważającej większości posiadają wiedzę odnośnie roli dobrego obywatela i jego obowiązków. Relatywnie mała skala aktywności wskazuje, że brakuje im motywacji, aby za tą wiedzą podążyć. Można jednak przypuszczać, że kwe-

stia partycypacji społecznej nie jest im obojętna, gdyż ewidentnie chcą być w tym obszarze postrzegani korzystnie. Gdyby kwestie aktywności obywatelskiej i społecznej nie były dla nich ważne, to otwarcie deklarowałyby, że nie interesują się tym obszarem, czy też nie głosowałyby w wyborach. Tymczasem większość uczestników badań ilościowych starała się jak najlepiej zaprezentować jako aktywni obywatele swojego miasta, ale również kraju.

Wizerunek dobrego obywatela może stanowić podstawę do akulturacji mieszkańców do tej roli. Wymaga to jednak dostarczenia odpowiednich motywacji, aby dokonano ostatniego kroku, jakim jest przejście od wiedzy do uczestnictwa.”

O CZYM CHCĄ ROZMAWIAĆ ELBLĄŻANIE Z WŁADZAMI MIASTA W KONSULTACJACH?

Wśród obszarów, które najbardziej angażowałyby mieszkańców elbląga w kontekście konsultacji znalazły się następujące tematy: rynek pracy, bezpieczeństwo, ochrona zdrowia, lokalne inwestycje drogowe, chodniki, parkingi, kultura i rozrywka. W badaniach jakościowych silnie akcentowane były sprawy mieszkaniowe (wysokość czynszu).

„Kluczowe kwestie dotyczące całego Elbląga to:

- pomoc najuboższym i rynek pracy (96%) – najbardziej istotne dla osób najmłodszych w wieku 18-30 lat (100%), z wykształceniem podstawowym i zawodowym (po 100%), pracujących dorywczo, bezrobotnych, uczących się (po 100%);
- bezpieczeństwo np. kwestie monitoringu miejskiego, działalności straży miejskiej i policji, czy też oświetlenia ulic (90%) – najbardziej istotne dla osób w wieku 46-60 lat (91%), z wykształceniem podstawowym (100%), pracujących dorywczo, bezrobotnych (po 100%); ochrona zdrowia (90%) – najbardziej istotne dla kobiet (94%), osób w wieku 46-60 lat (97%), z wykształceniem podstawowym (100%), bezrobotnych (100%);
- lokalne inwestycje drogowe np. przebieg drogi, przejścia i kładki dla pieszych (84%) – najbardziej istotne dla osób w wieku 46-60 lat (91%), z wykształceniem podstawowym (100%);

- *kultura i rozrywka (82%) – najbardziej istotne dla osób w wieku 18-30 lat (92%) oraz 46-60 (91%), z wykształceniem podstawowym (92%), nieposiadających dzieci w wieku do 18 lat (90%);*
- *sprawy dotyczące dzieci i młodzieży (82%) – najbardziej istotne dla kobiet (88%), osób w wieku 31-45 lat (88%), z wykształceniem zawodowym (100%), pracujących (84%), posiadających dzieci w wieku do 18 lat (97%).*

Natomiast kluczowe kwestie dotyczące najbliższej okolicy badanych to:

- *lokalne inwestycje drogowe np. przebieg drogi, przejścia i kładki dla pieszych, sygnalizacja świetlna (37%) – są szczególnie ważne dla osób w wieku 18-30 lat (62%) oraz wykształceniem średnim (41%);*
- *bezpieczeństwo np. monitoring miejski, działalność straży miejskiej i policji, oświetlenie ulic (20%) – szczególnie istotne dla osób w wieku 31-45 lat (30%), z wyższym wykształceniem (32%), posiadających dzieci w wieku poniżej 18 lat (27%) oraz pracujących (30%);*
- *zagospodarowanie przestrzeni np. plany przestrzenne, rozmieszczenie i architektura budynków, zieleń miejska (18%) – szczególnie istotne dla osób w wieku 18-30 lat (30%), z wyższym wykształceniem (28%), nieposiadających dzieci poniżej 18 roku życia (20%),*
- *pomoc najuboższym i rynek pracy (16%) – istotne przede wszystkim dla osób w wieku 46-60 lat (30%), z wykształceniem zawodowym (24%) oraz wyższym (25%), bezrobotnych (32%);*
- *sprawy dotyczące dzieci i młodzieży (12%) – są szczególnie istotne dla kobiet (17%), osób w wieku 18-30 lat (19%), z wykształceniem podstawowym (29%) oraz posiadających dzieci poniżej 18 roku życia (29%);*
- *transport publiczny (10%) – kwestie te są szczególnie ważne dla mężczyzn (13%), osób z wyższym wykształceniem (18%), pracujących dorywczo (33%).*

Badanie jakościowe ponadto pokazało, że należy bezwzględnie unikać tematów, które mogłyby być postrzegane jako tematy zastępcze – to wzmacnia wrażenie fasadowości i zniechęca do kolejnych procesów konsultacji.

SZANSE I BARIERY DLA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH – CO NAM POMAGA, A CO PRZESZKADZA W KONSULTACJACH?

„Badanie ujawniło szereg barier, które mogą skutecznie przeszkodzić w prowadzeniu efektywnych konsultacji społecznych z mieszkańcami miasta Elbląga. Większość z nich to bariery wejścia, które pod znakiem zapytania stawiają w ogóle udział w konsultacjach. Do najważniejszych przeszkód zaliczyć należy:

- brak wiedzy na temat konsultacji społecznych – w tym kluczowy wydaje się brak poprawnego zrozumienia samego pojęcia, ale także brak poprawnego zrozumienia procesu
- brak poczucia wpływu na sprawy miasta i brak świadomości, w jaki sposób można taki wpływ wywierać
- brak wiary w sens konsultacji – przeświadczenie o fasadowości ewentualnych procesów konsultacyjnych
- brak wiarygodności Urzędu Miasta Elbląga – w związku z zadłużeniem miasta i przekonaniem o „braku pieniędzy na cokolwiek”
- brak dobrej informacji odnośnie prowadzonych konsultacji
- duża roszczeniowość, brak elastyczności względem Urzędu Miasta Elbląga

Kluczowe dla zwiększenia partycypacji mieszkańców Elbląga w konsultacjach społecznych, oraz w ogóle zainteresowania sprawami lokalnymi wydają się być:

- wzrost poczucia sprawczości oraz dumy z bycia elblążaninem
- wzrost wiarygodności Urzędu Miasta oraz samej instytucji konsultacji
- podniesienie poziomu wiedzy na temat konsultacji społecznych oraz korzyści wynikających z partycypacji obywateli w podejmowaniu decyzji
- adekwatny dobór narzędzi informowania oraz konsultowania”

REKOMENDACJE – JAK TO MOŻEMY ZMIENIĆ?

„REKOMENDACJE DZIAŁAŃ WSTĘPNYCH

- Należy przywrócić mieszkańcom Elblą-

ga poczucie, że mogą mieć wpływ na sprawy miasta oraz odbudować w nich poczucie dumy i solidarności z bycia elblążaninem.

- Należy dostarczyć pozytywnych komunikatów na temat miasta i jego sytuacji, neutralizować negatywne przekonania.
- Należy podnieść poziom wiedzy na temat konsultacji społecznych oraz korzyści wynikających z udziału w nich. Należy w tym celu wykorzystać podstawę, jaką jest podzielany przez mieszkańców wizerunek dobrego obywatela i chęć dopasowania się do oczekiwań społecznych.
- Należy bezwzględnie dopilnować, aby komunikowane korzyści faktycznie istniały – inaczej wiarygodność samych działań i prowadzących je podmiotów obniży się.
- Aby prowadzone przez Urząd Miasta konsultacje były przez mieszkańców Elbląga traktowane poważnie, konieczne są działania podnoszące wiarygodność urzędu oraz instytucji konsultacji

REKOMENDACJE TECHNICZNE

- Należy zadbać o adekwatny dobór kanałów informacji, wykorzystywać różnorodne media i kontrolować, czy faktycznie docierają one do odbiorców.
- Tematy konsultacji powinny być formułowane na możliwie najniższym poziomie lokalnym, lub – jeżeli temat dotyczy całego miasta – powinien pojawić się komunikat wskazujący powiązania z niższym poziomem.
- Niezwykle istotnym elementem przyszłych procesów konsultacji jest bezwzględne dostarczenie uczestnikom i mieszkańcom informacji zwrotnej o zebranych i uwzględnionych opiniach, wraz z uzasadnieniem.
- Należy unikać tematów, które mogłyby być postrzegane jako tematy zastępcze – to wzmacnia wrażenie fasadowości i zniechęca do kolejnych procesów konsultacji.
- W konsultacjach należy wykorzystywać różnorodny zestaw narzędzi, aby zwiększyć szanse wypowiedzi dla wszystkich zainteresowanych.

OTWARCI NA WZOROWĄ WSPÓŁPRACĘ

1 października 2013 roku rozpoczęliśmy realizację dwóch projektów „Modelowy Samorząd” oraz „Gotowi na Model”, których celem jest zwiększenie zakresu i poprawa jakości współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych.

Projekt „Modelowy Samorząd” obejmuje wsparciem Miasto Elbląg, Gminę Elbląg oraz Gminę Tolkmicko. Projekt „Gotowi na Model” realizowany jest przez Stowarzyszenie ESWIP w partnerstwie z Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Samorządem Powiatu Ostródzkiego oraz Samorządem Gminy Giętrząwałd. W ramach projektów w poszczególnych samorządach wdrażane będą wybrane rozwiązania Modelu Współpracy określone w „Poradniku modelowej współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych”. Projekty są współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Szczegółowe informacje można otrzymać w biurach projektów:

Modelowy Samorząd

Biuro projektu:
ul. Związku Jaszczurczego 17
82-300 Elbląg

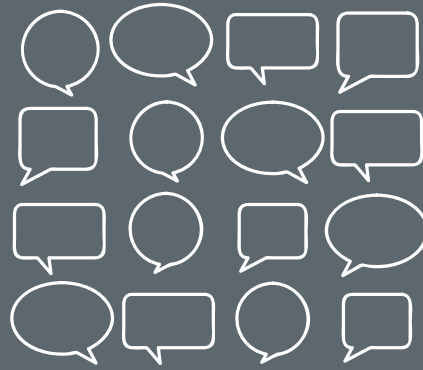
tel. 55 236 27 16
e-mail: d.bielawska@eswip.pl
www.eswip.pl

Gotowi na Model

Biuro projektu:
ul. Marka Kotańskiego 1
10-167 Olsztyn

tel. 89 519 03 44
e-mail: gotowinamodel@eswip.pl
www.eswip.pl

Modelowy
Samorząd

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Elbląg

GMINA
TOLKMICKO

GMINA
ELBLĄG

STOWARZYSZENIE
ESWIP

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego